

DIPLOMADOLGOZAT

Magyarné dr. Knap Diána

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható gazdaság Intézet

Vidékfejlesztési agrármérnöki mesterképzési szak

**AZ EU BIODIVERZITÁSI CÉLJAINAK MEGVALÓSULÁSA AZ
AGRÁRTÁMOGATÁSI RENDSZERBEN, BÉKÉSBEN**

- A KÖRFORGÁSOS GAZDASÁG ÉS AZ AGRÁRTÁMOGATÁSI RENDSZER –

Belső konzulens: Dr. Rákóczi Attila
egyetemi adjunktus, c. főiskolai tanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Vidékfejlesztés és Fenntartható gazdaság
Intézet, Vidék- és Területfejlesztési
Tanszék

Külső konzulens: -

Készítette: Magyarné dr. Knap Diána

Szarvas

2024

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	2
1. Irodalmi áttekintés	3
1.1. A körforgásos gazdaság.....	3
1.1.1. A körforgásos gazdaság közösségi háttere	3
1.1.2. A körforgásos gazdaság hazai háttere.....	4
1.1.3. A Bizottság COM/2020/381-es számú közleménye	4
1.2. A Közös Agrárpolitika (KAP) támogatási rendszere	6
1.2.1. A KAP története.....	7
1.2.2. A KAP első pillére	9
1.2.3. A KAP második pillére	10
1.3. A közvetlen támogatások környezetvédelmi szempontból.....	11
1.3.1. A területalapú támogatás	13
1.3.2. A zöldítési támogatás	15
1.3.3. Az AKG és ÖKO támogatások	16
1.3.4. Az agrárökológiai alapprogram (AÖP).....	18
2. Anyag és módszer	20
2.1. Anyag	20
2.2. Módszer	20
3. Eredmények és értékelésük	24
3.1. A területalapú támogatás időszakának eredményei.....	24
3.2. A zöldítési támogatás időszakának eredményei	28
3.3. Az AKG és ÖKO támogatások eredményei	31
3.4. Az agrárökológiai alapprogram eredményei	34
3.5. A mélyinterjúk eredményei	36
4. Következtetés	44
Összefoglalás	45
Köszönetnyilvánítás	46
Irodalomjegyzék	47
Táblázatjegyzék, Ábrajegyzék, Képjegyzék.....	52
Mellékletek	53
Resume	54

Bevezetés

Az Európai Unió a körforgásos gazdaságot tételesen kitűzött programterv szerint hajtja végre. Ebben a stratégia sorban kiemelt szerep jut a mezőgazdaságnak is. Ehhez kapcsolódik a Bizottság COM(2020)0380-as számú közleménye: „A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia. Hozzuk vissza a természetet az életünkbe!” A biodiverzitási stratégia célja, hogy növelje a mezőgazdasági területeken a fajok számát, ezek arányait, visszahozza a természetközeli állapotokat az agrártermelési helyszínekre.

Egy 2019-ben közzétett ENSZ-jelentésben tudósok arra figyelmeztettek, hogy a becslések szerinti összesen nyolcmillió fajból egymillió fajt a kihalás – sokukat a néhány évtizeden belüli kihalás – veszélye fenyeget. Egyes kutatók továbbá úgy gondolják, hogy a Föld története során jelenleg a hatodik tömeges kipusztulási esemény közepén vagyunk. A korábban ismert tömeges kipusztulási események az összes faj mintegy 60–95%-át semmisítették meg. Az ilyen események után több millió évre van szükség az ökoszisztémák helyreállításához. (Európai Parlament, 2020).

Diplomadolgozatom célkitűzése, hogy megvizsgálja a Közös Agrárpolitika (KAP) támogatási rendszerét, ezen belül is a közvetlen támogatásokat, a normatív kifizetéseket, hogy ezek követelményei hogyan járulnak hozzá a körforgásos gazdaság megteremtéséhez. Dolgozatomban a legutóbbi három KAP költségvetési ciklust veszem górcső alá. A 2010-től a 2015-ig tartót, melyben viszonylag kevesebb követelménynek kellett a gazdálkodóknak megfelelniük. A 2015-től 2023-ig tartót, már a zöldítési előírásokat (természetvédelem, klímavédelem, biodiverzitás stb.) is szélesebb körben megkövetelő támogatási ciklust, valamint a 2023-tól 2027-ig tartó időszak első évét, a Green Deal vízióját is tartalmazó ciklust. 2005. február óta dolgozom a magyar kifizető ügynökség területi szervezeti egységénél, a támogatási rendszer változásait így volt/van szerencsém közvetlenül figyelemmel kísérni. Céлом továbbá a gazdálkodói megítélések, megélések feltárása az egyre szigorodó agrártámogatási rendszer kapcsán. Munkám eredményeként képet kaptunk az elmúlt 13 év intézkedéseinek hatásairól, a gazdálkodók motivációiról, ezzel is tudom segíteni a döntéshozókat a további irányok meghatározása során.

1. Irodalmi áttekintés

A kapcsolódó magyar és nemzetközi szakirodalom áttekintésével a célom, hogy bemutassam, a KAP hazai támogatási rendszerét a biodiverzitási célok eredményei tükrében. Bemutatom továbbá az EU körforgásos gazdaságára vonatkozó irányelvét a témához kapcsolódóan.

1.1. Körforgásos gazdaság

A körforgásos gazdaság termelési és fogyasztási modellje arra épül, hogy egyszeri fogyasztás helyett a termékek élettartamát a lehető legjobban meghosszabbítsuk. Erre alkalmas módszer lehet, ha vásárlás helyett kölcsönzünk, a már megvásárolt termékeknek pedig „második esélyt” adunk azzal, hogy megjavítjuk, átalakítjuk, esetleg továbbadjuk őket. Amikor az adott termék eléri az életciklusa végét, akkor az alapanyagokat újra lehet hasznosítani. Így csökken a hulladék mennyisége, ráadásul az alapanyagok és késztermékek újbóli felhasználása gazdaságilag is értékteremtő (Európai Parlament, 2022).

1.1.1. A körforgásos gazdaság közösségi háttere

Az Európai Bizottság 2020 márciusában benyújtott egy cselekvési tervet a körforgásos gazdaság megvalósítására, amely javaslatokat tartalmaz a fenntarthatóbb terméktervezésre és a hulladék csökkentésére és a javításhoz való jogra vonatkozóan. A Parlament 2021. februárban megszavazta a körforgásos gazdaság új cselekvési tervét, amely további intézkedéseket vár a karbonsemleges, környezetvédelmi szempontból fenntartható, mérgezésmentes és teljesen körforgásos gazdaság 2050-ig történő megvalósítása érdekében, beleértve az újrafeldolgozás szigorúbb szabályait és az alapanyagok felhasználására és fogyasztására vonatkozó, 2030-ra kötelezően teljesítendő célértékeket. A Bizottság 2022 márciusában közzétette az első intézkedés csomagot a körforgásos gazdaságra való átállás felgyorsításáról. A javaslatok között szerepel a fenntartható termékek népszerűsítése, a fogyasztók ösztönzése a zöld átállásra, az építési termékekről szóló rendelet felülvizsgálata, valamint a fenntartható textilekre vonatkozó stratégia (Európai Bizottság, 2020).

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság hangsúlyozta továbbá a körforgásos gazdasági modellben rejlő lehetőségeket az erőforrások hatékonyabb felhasználására, a termelők számára tisztességes árat biztosító regionális és helyi élelmiszerrendszerek előmozdítására, a rövid ellátási láncok, valamint az élelmiszertermékek és eredetük közötti kapcsolat megerősítésére, a vidéki térségek, a vidéki gazdaságok és ezáltal a társadalmi és területi kohézió fejlesztésére, valamint a diverzifikáció és a mezőgazdasági üzemek terményei közötti komplementaritás ösztönzésére (Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság, 2020).

1.1.2. A körforgásos gazdaság hazai háttere

Magyarország célja a környezet védelme a jövő generációi számára, ezért elkötelezett a fenntarthatóság támogatása, a körforgásos gazdaság előmozdítása mellett, és folyamatosan dolgozik a klímaváltozás elleni hatékony fellépésen. Magyarország a fenntarthatóság jegyében és a környezeti kihívások kezelésében olyan nagyratörő célokat tűzött ki, mint az egyszer használatos műanyagok kivonása, az illegális hulladéklerakók felszámolása, a hulladékgazdálkodás fejlesztése, valamint további lépések megtétele a körforgásos gazdaság megvalósítására. A stratégiai célok között egyebek mellett az erőforrás-megtakarítás és az erőforrás-hatékonyság javítása, valamint a gazdaság zöldítése szerepel, amelyek mind hozzájárulnak a versenyképesség és a foglalkoztatás növeléséhez. A környezetvédelmi célokat tekintve a kormány egyebek mellett a megújuló energia szélesebb körű alkalmazását, valamint a hulladékcsökkentést is meg kívánja valósítani. Magyarország középtávú stratégiai célja, hogy a magyar hulladékgazdálkodási szektor a körforgásos gazdaság európai modelljévé váljon. A körforgásos gazdaság kiterjesztése a felhasználóktól a fő gazdasági szereplőkig döntően hozzájárul a 2050-ig megvalósítani tervezett klímasemlegességhez, valamint a gazdasági növekedéshez, miközben biztosítja a hosszú távú versenyképességet, és azt, hogy a gazdasági szereplők közül senki ne maradjon le. 2023 márciusában Körforgásos Gazdaság Technológiai Platform alakult Magyarországon. Fő célja Magyarország körforgásos gazdaságra való átállásának felgyorsítása és az országnak a világ élvonalába helyezése a körforgásos gazdaság technológiáiban. Ezen túlmenően a platform célja a körforgásos gazdaság meglévő szereplőinek összekapcsolása, új kapcsolatok létrehozása és megerősítése, ezzel is növelve Magyarország és hazai vállalatai globális versenyképességét szerte a világon (Raisz, 2023).

1.1.3. A Bizottság COM/2020/381-es számú közleménye

A közlemény a „termelőtől a fogyasztóig” stratégia, a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer vonatkozásában született meg és ennek keretében számos célkitűzést fogalmaz meg. A stratégia célja, hogy az EU élelmiszerrendszerét a fenntarthatóság globális szabványává tegye. A fenntartható élelmiszerrendszerekre való átálláshoz olyan kollektív megközelítésre van szükség, amelyben a kormányzás minden szintjén részt vesznek a hatóságok (beleértve a városokat, a vidéki és part menti közösségeket), az élelmiszer-értéklánc magánszektorbeli szereplői, a nem kormányzati szervezetek, a szociális partnerek, a tudományos szakemberek és a polgárok. Ehhez kapcsolódóan az Európai Bizottság 2020 májusában mutatta be az új, 2030-ra szóló biodiverzitási stratégiát, miután a Parlament 2020 januárjában a biológiai sokféleség csökkenésének fő okainak kezelésére és jogilag kötelező érvényű célok kitűzésére szólított (Bizottság COM/2020/381-es számú közleménye).

A biológiai sokféleség – vagyis a bolygónkon élő lények sokfélesége – riasztó mértékben csökkent az elmúlt években, főként az olyan emberi tevékenységek következtében, mint a földhasználat megváltozása, a szennyezés és az éghajlatváltozás. A 2021. júniusi plenáris ülésen a Parlament állásfoglalást fogadott el - „A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia: Hozzuk vissza a természetet az életünkbe!” - címmel azért, hogy 2050-re a világ ökoszisztémái helyreálljanak, ellenállóak és megfelelően védettek legyenek. Január 16-án az európai parlamenti képviselők arra szólítottak fel, hogy a biológiai sokféleség csökkenésének megállítására irányuló, jogilag kötelező erejű célkitűzésekről állapodjanak meg a biológiai sokféleségről októberben, Kínában tartandó ENSZ-konferencián (COP15). A konferencián a biológiai sokféleségről szóló 1993. évi ENSZ-egyezmény részes felei döntenek a 2020 utáni stratégiáról. A Parlament azt szeretné, ha az EU vezető szerepet vállalva biztosítaná, hogy 2030-ig az EU területének 30%-a természeti területekből álljon, és minden uniós politikában figyelembe venné a biológiai sokféleséget. Nem tudni pontosan, hogy a tömeges kihalások milyen következményekkel járnának az emberre nézve, de azt tudjuk, hogy a természet sokfélesége jelenleg lehetővé teszi számunkra a gyarapodást (Európai Parlament, 2021).

A biológiai sokféleség csökkenésének fő okai: a földhasználat változásai (pl. erdőirtás, intenzív monokultúra, urbanizáció), közvetlen hasznosítás (pl. vadászat és túlhalászás), éghajlatváltozás, szennyezés. idegenhonos inváziós fajok. Ennek akadályozására az az uniós célkitűzés, hogy az EU tengeri és szárazföldi területeinek (erdők, vizek, parti ökoszisztémák) legalább 30%-át, valamint az EU óceánjainak és szárazföldjeinek 10%-át háborítatlanul kell hagyni. Szeretnék, hogy a célkitűzések kötelezőek legyenek, és azokat a tagállamok nemzeti szinten, a regionális és helyi hatóságokkal együttműködve hajtsák végre (Európai Parlament, 2021).

1.2. A közös agrárpolitika (KAP) támogatási rendszere

A KAP az európai integráció egyik legbonyolultabb területe. Mint az egyik legfontosabb „közös politika”, jelentős szerepet tölt be ma is a közösségi együttműködés formálásában. Legfontosabb területe a mezőgazdasági piacok szabályozása. A tagállamok nemzeti agrárpiaci rezsimejei (vám- és lefölözési rendszer, piaci intervenció stb.) alapvetően eltérőek voltak, ezért átmeneti időszak után fokozatosan építették ki a KAP-ot, annak fő céljainak elérése érdekében pedig az agrárpiacok közös szervezetét teremtették meg. KAP fő céljait a Római Szerződés rögzítette (Halmai, 2020).

A KAP azokat a jogszabályokat jelenti, amelyeket az EU azért fogadott el, hogy az uniós országok egységes agrárpolitikát kövessenek. Ez a legrégebbi ma is alkalmazott uniós szakpolitika: az Európai Közösséget alapító hat ország 1962-ben hozta létre.

Célja, hogy:

- megfizethető áron biztonságos és kiváló minőségű élelmiszerekkel lássa el az Unió polgárait;
- megfelelő életszínvonalat biztosítson a mezőgazdasági termelők részére;
- biztosítsa a természeti erőforrások megőrzését és a környezet védelmét.

KAP dinamikus szakpolitika. Reformok sorozatán keresztül alakult, hogy megfeleljen az európai mezőgazdaság előtt álló új kihívásoknak. A KAP két pillérből áll, és három fő cselekvési területet foglal magában: közvetlen támogatás (első pillérhez tartozó); piaci intézkedések (első pillérhez tartozó); vidékfejlesztés (második pillérhez tartozó) (Európai Unió Tanácsa, 2023).

1.2.1 A KAP története

A KAP kialakulásának első lépése az 1955-ös messinai konferenciához köthető, mivel ott merült fel az egységes, közös piac ötlete. Innen egyenes út vezetett a Római Szerződés aláírásáig, amelyre 1957-ben került sor, és 1958. január 1-jével lépett hatályba. Az akkori döntéshozók fejében még élénken élt a háború utáni élelmiszerhiány emléke, így nem volt véletlen, hogy a mezőgazdaságra vonatkozó rész erőteljesen termelésorientált lett. Az élelmiszer-ellátás biztonságának a megteremtése, a harmadik országoktól való függés minimálisra csökkentése stratégiai jellegű célok voltak. Mivel a Római Szerződésben kerültek megfogalmazásra az 1962-ben induló KAP céljai, így kezdetben az egész rendszer e céloknak volt alárendelve. A KAP kialakulásának alapját képező, a Római Szerződésben megfogalmazott célok mind a mai napig érvényben vannak, bár az elmúlt időszakban komoly súlyponteltolódás volt megfigyelhető.

Az egyre erősödő belső és külső nyomásra az 1980-as évek kiigazító intézkedései (szektorban tartás, túltermelés kezelése) nem adtak adekvát és tartós választ, így nyilvánvalóvá vált egy érdemi reform, a rendszer mélyreható átalakításának a szükségessége. A XX. század végéig két jelentős átalakítás is megvalósult. Az 1992. év MacSharry nevével fémjelzett reformja ambiciózus célokat tűzött ki maga elé, amelyek azonban nem bizonyultak elégségesnek a továbbra is meglévő strukturális problémák miatt. Másrészt a különböző adminisztratív – és emellett piacidegen – eszközök bevezetése tovább növelte a már amúgy is jelentős bürokráciát, és ráadásul újabb problémákat eredményezett. Az Agenda 2000 eredeti tervezete érdemi változásokat hozhatott volna, de a különböző érdekek ütköztetése során jelentős mértékben felpuhult, és ezzel előrevetítette a későbbi újabb reformok szükségességét. A 2000-es évektől három fontos reform fémjelzi a Közös Agrárpolitika történetét: a 2003-as, a 2008-as és a 2013-as reform. Ezek közül a legnagyobb hatású a 2003-as reform, melynek fő vívmánya a közvetlen támogatások rendszerének átalakítása volt. A 2008-as reformot a 2003-as finomhangolásának szokás nevezni, mely a rendszer apróbb módosításait jelentette a megszerzett tapasztalatok tükrében. A KAP 2013-as reformja hosszas vita során alakult ki, és habár a 2008-as reformnál komolyabb változásokat hozott, a 2003-as reformot nem közelíti meg. 2013 legfontosabb iránya a zöldítés, a fiatal gazdák támogatása, a kisgazdaságok támogatása, az újraelosztás és a vidékfejlesztés új alapokra helyezése volt.

A 2013-as reform számos eleme a 2021-től induló új ciklusban átalakításra került, az új szabályok két átmeneti év (és korábbi szabályozás) után végül 2023-ban indultak el. Az élelmiszerbiztonság, a biogazdálkodás, a természetbarát gazdálkodás kiemelten előtérbe került, a jelenleg futó új ciklus agrártámogatási szabályai ezen elvek garantálását szolgálják. (Mizik, 2014)

A Közös Agrárpolitika tíz kulcsfontosságú célkitűzése 2023–2027 között:

- méltányos jövedelem biztosítása a mezőgazdasági termelők számára;
- a versenyképesség javítása;
- a mezőgazdasági termelők helyzetének javítása az értékláncon belül;
- az éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedések meghozatala;
- a környezet védelme;
- a tájak és a biológiai sokféleség megőrzése;
- a generációs megújulás támogatása;
- a vidéki térségek gazdaságának élénkítése;
- az élelmiszer-minőség és az egészség védelme;
- az ismeretek bővítése és az innováció fokozása.
- Az új Közös Agrárpolitika (KAP) felépítését és működési mechanizmusát tekintve áthelyezte súlypontját a merev követelményrendszer betartásáról a kitűzött eredmények elérésére és a teljesítmények mérésére.

Az új KAP nagyobb mozgásteret biztosít I. és II. pillére között, azáltal, hogy a tagországok pénzügyi előirányzataik 25 százalékát átcsoportosíthatják közvetlen támogatásaik és vidékfejlesztési támogatásaik között (Common agricultural policy funds, 2022).

A Közös Agrárpolitika költségvetése a 80-as években még az uniós költségvetés kétharmadát tette ki, a 2021–2027-es programidőszakban már csak 31 százalékát. A 2020 decemberében jóváhagyott többéves pénzügyi keret (MFF) értelmében 2021. január 1-től 378,5 milliárd euró áll a KAP kedvezményezettjei rendelkezésre (Magyar Országgyűlés Hivatala, 2022).

Az I. pillér közvetlen kifizetései és az agrárpiaci intézkedései a hét éves időszakra rendelkezésre álló forrás mintegy háromnegyed részét teszik ki. A KAP II. pillérének vidékfejlesztési intézkedéseire a pénzügyi keret 23 százalékát fordítják. Az MFF forráskerete kiegészül a Next Generation EU program 807 milliárd eurós helyreállítási csomagjával, melyet a Covid-19 okozta gazdasági válság kezelésére hoztak létre. Ebből a vidékfejlesztés javára 8,1 milliárd eurót különítettek el. Az új KAP karakterét fémjelzi, hogy a teljes kiadás 40 százalékát éghajlatpolitikai intézkedésekre különítették el a költségvetésen belül (Magyar Országgyűlés Hivatala, 2022).

A hazai agrárpolitika a Megújuló vidék, megújuló agrárium programot kívánja megvalósítani a következő pénzügyi időszakban. A Stratégiai Terv kialakításában prioritás a környezeti fenntarthatóság, az élelmiszeripar fejlesztése, a mezőgazdaság egy hektárra vetített hozzáadott értékének növelése, valamint a költséghatékony termelést elősegítő beruházások támogatása. 2023. január 1-től továbbra is a termelők jövedelembiztonságát fogja szolgálni a korábban SAPS, mostantól BISS (Basic Income Support for Sustainability) néven ismert földalapú, alapszintű jövedelemtámogatás (Magyar Országgyűlés Hivatala, 2022).

1.2.2. A KAP I. pillére

A KAP I. pillére két intézkedésből: jövedelemtámogatásból és piaci intézkedésekből áll. A legmagasabb összegű fejezete az úgynevezett közvetlen kifizetések. Magyarországon ennek a támogatásnak az elterjedt neve: területalapú támogatások.

Az egyes tagállamok nemzeti keretét az Európai Unió zsargonjában nemzeti borítéknak nevezik. Jelenlegi ciklusban az I. pillér teljes költségvetése 6,809 milliárd euró, azaz (365 forintos euróárfolyamon számolva) 2485 milliárd forint. Ezen belül a közvetlen támogatásokra fordítható összeg 6,632 milliárd euró, azaz 2421 milliárd forint, ami teljes egészében uniós forrásból érkezik (Agrárszektor, 2023).

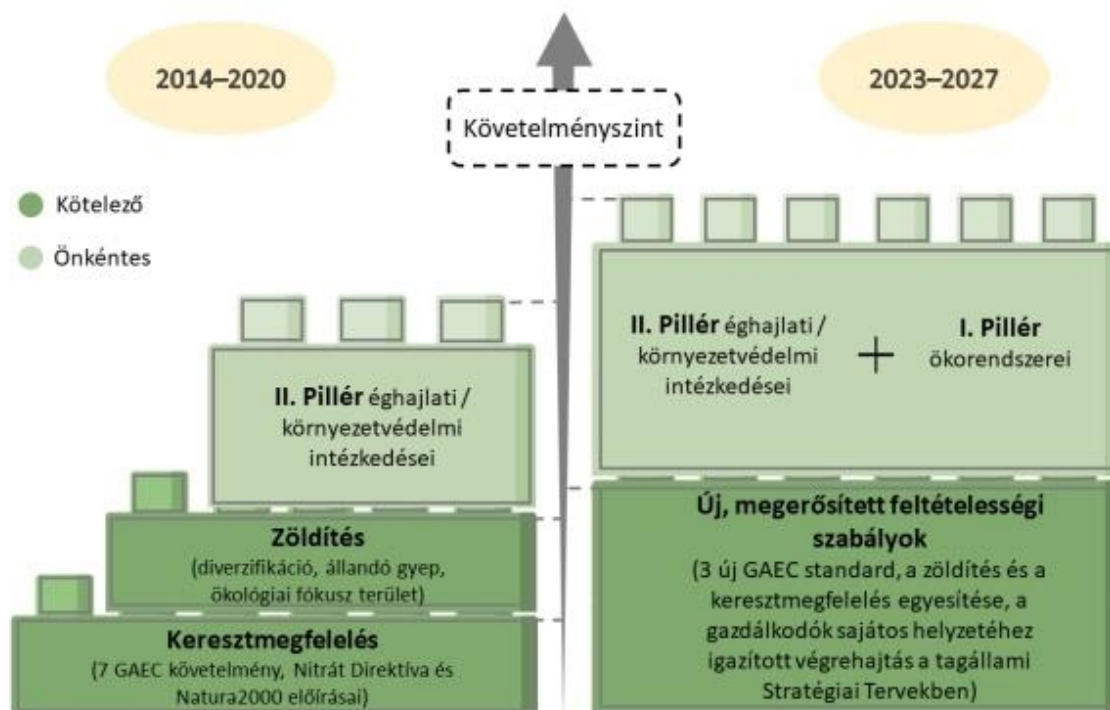
2023-tól a pillér „területalapú támogatások” elnevezése egyre kevésbé tükrözi a valós tartalmat, mert az I. pillér alapszintű jövedelemtámogatásai (közvetlen kifizetései) korábbinál szigorúbb kötelező környezeti feltételeességi szabályokhoz kapcsolódnak, melyek a Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelményeket (SMR) és a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotot (GAEC) foglalják magukban ((EU) No 1306/2013). Utóbbiak közül, az Európai Bizottság a háború okozta élelmiszerellátási gondokra való tekintettel 2023-ban átmeneti mentességet biztosít a kötelező vetésváltásra és a nem termelési célú/tájképi elemek szántón belüli kötelező arányára (min. 3%) vonatkozóan. Az új agrárpolitika számos környezetvédelmet elősegítő intézkedést is magába foglal, melyek az Európai Zöld Megállapodás (Green Deal), ezen belül is a Farmtól az asztalig és a Biodiverzitás stratégiákban megfogalmazott célkitűzések megvalósulásához kívánnak hozzájárulni. Az I. pilléren belül alkalmazott ökoszisztémák olyan programokat foglalnak magukban, mint

például az ökológiai, precíziós, szén-dioxid gazdálkodás. Az alapszintű jövedelemtámogatások költségvetésének legalább 25 százalékát ezekre kell fordítani. Az ökorendszerek a tagországok stratégiai terveinek kötelező részei, a gazdálkodók számára azonban önkéntesen választhatók (Magyar Országgyűlés Hivatala, 2022).

1.2.3 A KAP II. pillére

A KAP II. pillére a vidékfejlesztés. Szerepe kettős, egyrészt javítja a vidéki térségek társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóságát, ezáltal másrészt megerősíti a jövedelemtámogatásból és piaci intézkedésekből álló I. pillért. Az Unió vidékfejlesztési politikájának célja az Unió vidéki térségeinek támogatása, valamint a XXI. század számos gazdasági, környezeti és társadalmi kihívásának kezelése. Ez a terület az első pillérhez képest rugalmasabb, ami lehetővé teszi a regionális, nemzeti és helyi hatóságok számára, hogy saját többéves vidékfejlesztési programjaikat egy európai intézkedéscsomag kínálatából választható lehetőségek alapján alakítsák ki. Az első pillérrel ellentétben – amelynek finanszírozását teljes egészében az Unió fedezi – a második pillér programjai egyrészt uniós alapok, másrészt regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásából valósulnak meg. A 2023-tól kezdődött új ciklusban a II. pillérben is megjelentek erősebben a Green Deal hatások. A vidékfejlesztésre (II. pillérre) szánt források legalább 35 százaléka a biológiai sokféleséggel és az állatjóléttel kapcsolatos beavatkozások finanszírozását szolgálja. Ide tartoznak az agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségvállalások, a Natura2000 és a Víz Keretirányelv szerinti kifizetések, a környezetvédelmi és éghajlati beruházások. A II. pilléres intézkedések közül számos régi-új környezetvédelmi jelenik meg. Ilyenek például az Agrárkörnyezetgazdálkodási (AKG) vagy a Natura 2000 programok. A 2022. január 1-én újra indult AKG programban résztvevő gazdálkodók 3 éves kötelezettséget vállalnak arra, hogy területük bizonyos részén meghatározott környezetvédelmi előírásokat tartanak be. Az AKG 2025-től az addigra jóváhagyott Stratégiai Tervek alapján új szabályrendszer szerint fog működni, a KAP „zöld felépítményének” alapjait az 1. ábra foglalja össze. Az új rendszer erősebb zöld szabályait az ábra jól szemlélteti (Magyar Országgyűlés Hivatala, 2022).

1. ábra: A KAP zöld felépítményének főbb építőelemei
(Forrás: Magyar Országgyűlés Hivatala, 2022.)

1.3. A közvetlen támogatások környezetvédelmi szempontból

A mezőgazdaság és a környezet között igen kiterjedt kapcsolatrendszer áll fenn. A mezőgazdaság közvetlen és jelentős hatást gyakorol a környezetre, ugyanakkor így van ez ellentétes irányban is, hiszen a környezet összetevői, illetve azok állapota alapvetően meghatározza a mezőgazdasági tevékenység jellegét, eredményességét, sőt magát a létét is. Az agrárium igen széles körben jelentkezik szennyezőként, azonban mindezeknek a káros hatásoknak az ellenére a környezet megóvásához is döntően hozzájárult és hozzájárulhat. Az ipari megoldások elterjedését megelőzően a termelők sokkal nagyobb mértékben ki voltak téve a környezeti hatások "szeszélyeinek", vagyis a mezőgazdasági termelés jobban függött a természettől, mint napjainkban. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a természettel harmóniában végezték tevékenységüket, hiszen már csak a létfenntartási megfontolások is erre kényszerítették őket. Mindezek következtében tehát jelentősen hozzájárultak a talaj minőségének megőrzéséhez-védelméhez, a vidék elszennyezésének megelőzéséhez, a természet megóvásához. A mezőgazdaság - amennyiben tekintettel van a környezetvédelmi követelményekre - nemcsak az ökológiai egyensúly fenntartásában működik közre, hanem a

természeti erők, illetve más gazdasági szektorok okozta környezet-károsítások hatásait is jelentős mértékben ellensúlyozni, illetve orvosolni tudja (Téglásy, 2002).

A fenti levezetés rámutat arra, hogy a mezőgazdálkodás milyensége erőteljesen kihat a környezetre. A mezőgazdasági struktúra alakításával, a termelés megfelelő módszereivel a környezetvédelmi célok megvalósíthatóak, az agrártámogatások szabályrendszereivel a gazdálkodók bevonhatóak, motiválhatóak. Az uniós csatlakozást követően az első ciklusban a maihoz képest minimálisnak tűnő feltételeket kellett teljesíteni az agrártámogatások sikeres lehívásához. KAP ciklusról ciklusra folyamatosan kerültek egyre szélesebb körben a környezetvédelmi célok elérését támogató agrártámogatási intézkedések, illetve kerültek finomhangolásra azok feltételrendszerei. A kutatásban vizsgált egymást követő KAP időszakok szabályrendszerei ezt alátámasztják. 2010-2014 között a területalapú támogatások dióhéjban összefoglalva a valóságnak megfelelő igénylés mellett, jogszerű földhasználattal és a terület megművelésével lehívható volt. Az elektronikus kérelembeadás számos korábbi gazdálkodói adminisztrációs hiba kiszűrésére is lehetőséget adott, a papíralapú igénylés formai hibái megszűntek. Ebben az időszakban a gazdálkodóknak a legnagyobb feladatot az elektronikus kérelembeadás első alkalma jelentette, melyben a kifizető ügynökség informálisan, a falugazdász hálózat és az agrárkamara tanácsadók pedig tevélegesen segítséget nyújtottak. 2015. évtől indult el az új ciklus a korábbi terv 2014 volt, azonban az új ciklus annyi változást jelentett, hogy a gazdálkodók egy átmeneti évben még a régi szabályok szerint igényelhettek és készülhettek az új szabályokra.

Az egyik jelentős, hogy Magyarország az állandó gyepterületek arányát nemzeti szinten tartja fenn. Ennek fő indoka, hogy az üzemszintű gyepfenntartási kötelezettség előírása aránytalanul nagy terhet rótt volna a döntően nem gyepgazdálkodással foglalkozó mezőgazdasági termelőkre. A természeti szempontból értékes, ennél fogva külön lehatárolt gyepeket egyáltalán nem lehet feltörni ebben az esetben sem, mint ahogyan azt a természetvédelmi szabályozásunk is tiltja (1307/2013/EU-rendelet).

A másik jelentős változás volt, hogy minden termelőnek, aki 15 hektár fölötti szántón gazdálkodik, a saját területén vagy bizonyos fókuszterületek esetében (tájképi elemek, védelmi sávok) azzal szomszédosan is ki lehet jelölnie 5%-os arányban önálló ökológiai

fókuszterületét. A 2015. január 1-jétől ökológiai fókuszterületként elismertethető területek például a parlagon hagyott földterület; a teraszok; a tájképi elemek: fás szárú növényzettel borított sávok, elszigetelten (magányosan) álló fák, fasor, továbbá az ökológiai jelentőségű másodvetés, a nitrogénmegkötő növényekkel beültetett területek (1307/2013/EU-rendelet).

Mivel a mezőgazdasági termelők zömének a legnagyobb terhet az ökológiai fókuszterület fenntartási kötelezettség jelentette, a fő irányvonal a zöldítés végrehajtását előkészítő munka során az volt, hogy minél szélesebb körű választási lehetőséget kapjanak ezen területek bejelentéséhez. Az egyes ökológiai fókuszterületek fogalma a jogszabályi kereteket figyelembe véve és a hazai sajátosságokat felmérve kerül kialakításra. Újdonság volt 2015-től a nem földhasználati nyilvántartás köteles területek bejelentése ökológiai célterületként. Ez azt jelentette, hogy a mezőgazdasági termelő rendelkezésére álló ökológiai célterületeknek nem kell feltétlenül a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR) támogathatóként szereplő területen lenniük. Elegendő, ha határosak a mezőgazdasági termelő által használt szántóterülettel. Emiatt az olyan tájelemek és védelmi sávok területe is elszámolhatóvá váltak ökológiai célterületként, melyekre nincs földhasználati-nyilvántartási bejelentési kötelezettségük a termelőknek, továbbá a MePAR-ban jelenleg nem SAPS-támogatható besorolásúak. Ilyen tájelemek lehetnek például egyes önkormányzati területek is: útmenti sávok, árkok, melyeket fás-cserjés vegetáció borít, parti sáv és facsoport. Ezek a területek azonban jellemzően nem a mezőgazdasági termelő, hanem az önkormányzat, útfenntartó vagy más vagyonkezelő szerv kezelésében/tulajdonában állnak. Ugyanakkor a termelő annak érdekében, hogy teljesítse ökológiai célterületekkel kapcsolatos kötelezettségét, ezeket a területeket bejelentheti ökológiai célterületnek akkor is, ha nem a szántóterületén, hanem azzal határosan helyezkednek el - természetesen csak akkor, ha ezek a területek számára rendelkezésre állnak (Weisz, 2014).

1.3.1. A területalapú támogatás

Területalapú támogatás a vizsgált időszakokban hasonlóan alakult, szabályrendszere alapvetően 2015-ig majd 2023-ig alapjaiban nem változott. A kiinduló szabályrendszer az volt az ún. SAPS rendszer elvén alapuló alaptámogatási rendszer szerint, hogy egységes hektáronkénti átalánytámogatást kaphat minden olyan gazdálkodó, aki az adott évben támogatási kérelmet nyújt be és 2015-től csak egy területi küszöb alkalmazható, vagyis

általánosan 1 hektár, a minimális parcella méret 0,25 hektár. 2014-ig önállóan is SAPS jogosult volt a 0,3 hektárt meghaladó ültetvény, de 2015-től 1 hektárnál kisebb ültetvények már nem részesülhetnek SAPS támogatásban.

A 2014-2021 között is a SAPS rendszer jövedelemtámogatást nyújtott a termelők számára, a mezőgazdasági területnek pedig, amely a kifizetést megalapozza meghatározott időpontban a termelő rendelkezésére kellett állnia helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban. A támogatás hektáronkénti átalányösszegben került meghatározásra, amely a nemzeti pénzügyi keretnek az érintett tagállam adott évi mezőgazdasági hasznosítású területeinek elosztásával kerül kiszámításra. Csak olyan terület minősült támogatható mezőgazdasági területnek, amelyet ténylegesen használtak. A 2014-2020-as agrár-vidékfejlesztési támogatási ciklus vezette be az ún. zöldítési előírásokat, azzal a céllal, hogy növekedjen a biodiverzitás az agroökoszisztémákban (Európai Számvevőszék, 2020).

A zöldítés alapvető eleme: terménydiverzifikáció, ökológiai fókuszterületek kijelölése, állandó gyepterületek megőrzésének kötelezettsége. Az ügyfélkör a zöldítés bevezetésekor nagyban nehezményezte, hogy az egységes területalapú támogatás és a zöldítés jogcímen kifizetett támogatás együttesen tette ki a korábban egyetlen jogcímen, területalapú támogatásként kifizetett összeget, azaz ugyanazon támogatási összeg lehívásához sokkal több kötelezettség betartása lett indokolt.

2023. január elsejétől elindult az Európai Unióban, így hazánkban is az új támogatási ciklus. Az új ciklus támogatási rendszere azzal a célkitűzéssel került meghatározásra, hogy a mezőgazdasági termelés – beleértve a minőségi élelmiszerek előállítását is – jövedelmező és társadalmilag elismert tevékenység legyen. Célja továbbá nemcsak a mezőgazdasági termelők méltányos jövedelmének biztosítása, hanem a pénzügyi támogatás köztük történő igazságosabb elosztása is. a korábbi támogatási feltételrendszer leginkább szerkezetében alakul át jelentősen. Az új ciklus hazai támogatási rendszerét, célkitűzéseit úgy kellett meghatározni, hogy az abban foglalt célok megfeleljenek az EU különféle stratégiáinak, irányelveinek, ugyanakkor a gazdálkodók számára is vonzóak legyenek a rögzített lehetőségek, melyek által a gazdaságaikat is gazdaságosabban tudják üzemeltetni. A fenti célok eléréséhez a hazai KAP Stratégiai Tervben ún. zöld felépítményt hoztak létre, amely a

környezeti állapot javítását és a természeti erőforrások fenntartható használatát hivatott elősegíteni. Célja, hogy a termelőket a gazdálkodási gyakorlataik megújítására ösztönözze. Ennek egyik alapeleme a feltételeesség, másként kiterjesztett kondicionalitás, amely azt jelenti, hogy ezentúl több zöld elvárásnak kell megfelelni. A zöldítés elemei a korábbi szabályoktól eltérően ezután az összes közvetlen támogatás és területalapú vidékfejlesztési kifizetés előfeltételévé válnak. A területalapú alaptámogatás (BISS) a jelenlegi SAPS és zöldítés támogatás helyébe lép. A kifizetés alapfeltételeként meg kell felelni a gazdálkodási követelményeknek (JFGK) és a helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKÁ) vonatkozó elvárásoknak. A zöldítés korábbi elemei közül az állandó gyepterületek fenntartása, a terménydiverzifikáció és az ökológiai fókuszterületek (EFA) beolvadnak az alaptámogatás feltételrendszerébe. Támogatást az az aktív mezőgazdasági termelő (természetes és jogi személy) kaphat, aki az adott évben az egységes kérelem keretében kérelmet nyújt be, legalább 1 hektár támogatható területtel rendelkezik, megfelel a feltételeesség követelményeinek és az igényléssel érintett földterület vonatkozásában jogszerű földhasználónak minősül. A támogatás várható fajlagos értéke (a jogosult területek nagyságától függően) 147 euró/hektár (Magyar Államkincstár, 2023).

Az alaptámogatáshoz újraelosztó jövedelemtámogatás kapcsolódik, amelynek célja a közvetlen támogatások igazságosabb elosztása, az üzemek első hektárjainak emelt szintű támogatásával. Azon gazdaságok, ahol az alaptámogatásra jogosult terület az adott kérelmezési év tekintetében nem haladja meg az 1200 hektárt, az első 10 hektár földterület után 80 euró/hektár, a 10 és 150 hektár közötti területek után pedig 40 euró/hektár kiegészítő támogatást kapnak. Fontos változás a korábbi ciklushoz képest, hogy kibővült a támogatható terület fogalma, ennek köszönhetően a gazdáknak nem lesz érdekük az agroökológiai szempontból értékes területeket szántóvá alakítani, illetve új területeken alakulhatnak ki tájképi, nem termelő elemek, amelyek vízmegtartás és talajkímélés szempontjából fontosak (Magyar Államkincstár, 2023).

1.3.2. A zöldítési támogatás

A zöldítés 2015-ben a KAP-reform eredményeképpen került bevezetésre a magyar gazdálkodók számára. A zöldítés nem más, mint az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági tevékenység. Zöldítési támogatást – mely az uniós mezőgazdasági

támogatási források 30 százalékát teszi ki – csak az egységes területalapú (SAPS) támogatással érintett területek után lehetett igényelni. A zöldítés támogatásának összege 81 euró (kb. 25 000 Ft hektáronként) éves kifizetésű, vissza nem térítendő támogatás. A zöldítés három különböző gyakorlat összessége: állandó gyepterületek fenntartása, terménydiverzifikáció, azaz a növénytermesztés változatosabbá tétele. A 10 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodóknak adott évben a szántóterületeken legalább két különböző növénykultúrát kellett termesztetni, a 30 hektár feletti szántóterülettel rendelkezőknek legalább háromféle növénykultúrát. Két kultúra esetén, a legnagyobb területen termesztett növénykultúra a szántóterületnek legfeljebb 75 százalékát foglalhatja el, három növény esetén a legnagyobb területen termesztett növénykultúra a szántóterületnek legfeljebb 75 százalékát foglalhatja el, és a két legnagyobb területen termesztett növénykultúra együttesen nem haladhatja meg a szántóterület 95 százalékát. A harmadik gyakorlat az ökológiai jelentőségű területek kijelölése. Ez azt a kötelezettséget jelentette, hogy a 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodóknak a szántóterületük legalább 5 százalékának megfelelő kiterjedésű ökológiai jelentőségű területet kellett kijelölniük. Ilyenek lehetnek például a parlagon hagyott területek, az ökológiai jelentőségű másodvetés, a fásor, a fás sáv, vagy a nitrogénmegkötő növényekkel bevetett területek.

2023-tól az új ciklusban a korábbi zöldítési támogatás megszűnt, de a benne lévő előírások a BISS-ben tovább élnek, sőt szigorodtak. Korábban a területalapú támogatás és a zöldítés egy kérelemben, de külön-külön volt igényelhető különböző feltételeket kellett értük betartani, mostantól ezek a feltételek egyben vannak és egy támogatásért kell csaknem minden korábbi feltételt betartani, így maga a zöldítési támogatás mint elnevezés megszűnt, de az általa képviselt cél beolvadt az alaptámogatásba. Konkrétan a kölcsönös megfeleltetés és a zöldítés követelményeinek összeolvadásával létrejött a „feltételelenség” keretrendszere, amely az alaptámogatás „lehívásához” szükséges alapkövetelményeket tartalmazza (Magyar Államkincstár, 2023).

1.3.3. Az AKG és ÖKO támogatások

A biodiverzitás kapcsán mindkét program kiemelt jelentőségű, az ökológiai gazdálkodás olyan gazdálkodási és élelmiszer-előállító rendszer, amely tiltja, illetve korlátozza a szintetikus növényvédő szerek, műtrágyák, valamint a mesterséges hozamfokozók

használatát. Kiemelten kezeli a korszerű állattjóléti elvárásokat, a természeti környezet megóvását és a fenntarthatóságot. Az AKG egy, a környezeti, természeti kihívásokra adott válaszingyintézkedés. Az AKG ezért nem tekinthető támogatás kiegészítésnek, hanem a környezettudatosabb gazdálkodásból adódó többletköltségek és csökkenő bevételek kompenzációjára szolgál. Az AKG célja többek között az is, hogy segítse a megváltozott környezeti feltételekhez való alkalmazkodást. Az Agrár-környezetgazdálkodási támogatás összefoglalóan egy olyan önkéntesen vállalható kifizetési- és követelményrendszer, amellyel a gazdálkodók hozzájárulhatnak egy hosszútávon fenntartható agrárkörnyezet megteremtéséhez. Magyarország a csatlakozó országok közül elsőként kötelezte el magát az EU agrár-környezetgazdálkodási támogatási rendszerének teljes körű átvétele és alkalmazása mellett. Az uniós támogatási rendszer hazai megismertetése céljából 2002-ben – hazai költségvetésből finanszírozott – Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP) indult el. A csatlakozást követően 2004–2009 között a Nemzeti Vidékfejlesztési Terven (NVT) belül, 2009–2014 között pedig az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) keretében nyílt lehetőség az Agrár-környezetgazdálkodási programhoz való csatlakozásra (NAK, 2021).

2015 őszén a Vidékfejlesztési Program (VP) keretén belül is lehetőség nyílt AKG támogatás igénylésére, így a korábbi AKG programok, megújított formában a Vidékfejlesztési Programon belül is folytatásra kerültek. Az Agrár-környezetgazdálkodási támogatás céljai a korábbiakhoz hasonlóan továbbra is a következők voltak:

- a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása,
- a környezet állapotának megőrzése és javítása,
- a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, valamint
- a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése.

Továbbá emellett kiemelten támogatta:

- a biodiverzitás megőrzését, a természet, a víz, és a talaj védelmét,
- a klímaváltozás elleni küzdelmet és
- az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával (NAK, 2021).

Az új VP AKG, a korábbi ÚMVP-s programhoz képest sok szempontból továbbfejlesztésre került. Az átalakítás egyik legfontosabb alapelve az volt, hogy a gazdálkodók az adottságaikhoz, a területi érzékenységhez minél inkább illeszkedő előírásokat tudjanak választani. A korábbi ciklusban, az ÚMVP AKG intézkedés összesen 21 különböző célprogramot tartalmazott. A gazdálkodók számára, az egyes célprogramok választása esetén annak minden előírása, – mérlegelési lehetőség nélkül – kötelező volt. Ettől eltérően, a 2015-től indult új AKG tematikus előírascsoportok rendszerén alapult. A rendszer két legfontosabb eleme az önkéntesség és a területi különbözőségek kezelése volt (NAK, 2021).

Fontos változás volt 2015-től a korábbi AKG-hoz képest, hogy a VP keretén belül, az ökológiai gazdálkodáshoz kapcsolódó kifizetések nem az AKG részét képezték, hanem külön intézkedésként kerültek bevezetésre az 1305/2013/EU rendelet alapján. 2015-től habár az AKG és az ÖKO támogatások két teljesen különálló támogatássá váltak, alapvető céljuk megegyezett és a ma futó programok (ÖKO 2018-as indulás, 2021-es indulás, AKG 2021-es indulás) kapcsán is megegyezik: fenntartható gazdálkodás környezetünk erőforrásaival. Ugyanazt a célt a két rendszer azonban különböző eszközökkel igyekszik elérni. Az azonos célkitűzés miatt az Európai Unió szabályok alapján nem adható ugyanarra a területre mindkét fajta kompenzáció, hiszen mindkettő ugyanazt a többletkövetelmények betartása miatt kieső jövedelmet hivatott pótolni (NAK, 2021).

2023-tól uniós elvárás volt, hogy a források több mint harmadát zöld intézkedésekre költjük. Ez végül 36%-ot tesz ki Magyarországon. Ennek keretében jelent meg az új agrár-környezetgazdálkodási (AKG) és ökológiai gazdálkodási (ÖKO) felhívás.

1.3.4. Az agrárökológiai alapprogram (AÖP)

2023-ban a Green Deal vonalán bevezetésre került az ún. agrár-ökológiai program, (AÖP) amelyek keretében a mezőgazdasági termelők a jogszabályi előírásokon túllépő, környezetvédelmi és éghajlatbarát gyakorlatok tekintetében többlettámogatást kapnak. A mezőgazdasági termelők évente 80 EUR/hektár átalányösszegben részesülhetnek az önkéntes gyakorlatok alkalmazásáért, amelyek középpontjában a talaj és a víz biológiai sokféleségének védelme és az éghajlatváltozás mérséklése áll. A program a korábbi Agrár-

környezetgazdálkodási támogatáshoz hasonló támogatás az I. pillérben, tagállami szinten kötelező, de gazdálkodói szinten önkéntes (NAK, 2023).

A támogatás a választott jó gyakorlatok betartása esetén a mezőgazdasági üzem teljes területére jár hektár alapon. Az egyes jó gyakorlatok különböző pontértéket kapnak. Tehát ennél a támogatásnál a gazdálkodók többlet környezetvédelmi, talajvédelmi, erózió elleni védelmi, természetvédelmi vállalást tesznek és ezen vállalásaik után többlettámogatás jár majd nekik. Ennek összege összetett országos számítások eredménye lesz, és attól függ, hogy a rendelkezésre álló országos keretet hány gazdálkodó fogja igényelni, és milyen vállalásokat tesznek. Így egy ha-ra jutó támogatás ebben a rendszerben ügylenként el fog térni, illetve a BISS összege pontosan attól fog függni, hogy a redisztributív és az AÖP támogatásokra mennyi támogatás „fogy el”, mennyien igényelnek és felelnek meg az előírásoknak. Fontos vállalás, hogy az AÖP-ben résztvevő gazdálkodónak a gazdaságuk teljes területére vezetniük kell a Gazdálkodási Naplót (NAK, 2023).

2. Anyag és módszer

Az ember racionális lény, cselekedetei többé-kevésbé tudatosan felépítettek. A hétköznapi döntéseket azonban nem mindig szükséges megmagyarázni, az álláspontokat nem kell feltétlenül alátámasztani, és ritkán kerül igazolásra, hogy honnan, milyen forrásból származik az ismeret. A mindennapi élet során alapvetően kétféleképpen szerezhetőek információk: az egyik mód a közvetlen megtapasztalás, a szubjektív élmények gyűjtése, a másik, ha a sokak által közvetített tudás kerül elfogadásra, vagyis ez a fajta ismeretszerzés az egyetértésen nyugszik. Előbbit tapasztalati valóságnak, utóbbit konszenzuális valóságnak nevezik (Lampek–Horváthné, 2015).

2.1. Anyag

Vizsgálataimat Békés vármegyében folytattam. Békés vármegye a Dél-Alföldi régióban található, a megyeszékhely Békéscsaba városa. Területe 5630 km², a legutóbbi (2022-es) népszámlálás adatai alapján 315 143 fő él a vármegyében 55,84 fő/ km² népsűrűségi átlaggal (KSH 2022). Általánosságban elmondható, hogy az országos agrártámogatási igények kb. 10%-a érkezik vármegyénkből. Az interjúkat 5 fő Békés vármegyei gazdálkodók körében készítettem, akik vármegyei lakosok és legalább 2 KAP ciklusban már igényeltek agrártámogatást. Az agrártámogatások szabályrendszerét a biodiverzitás tükrében vizsgáltam összehasonlítva ennek kapcsán az egyes KAP ciklusokat a vizsgált (2010-2023) időszakban.

2.2. Módszer

Kvantitatív elemzést végeztem. Sántha (2020) megállapítása szerint a kvalitatív összehasonlítás esetek vagy csoportok egy vagy több kategóriájának, kódolt szegmensének összehasonlításával működhet.

A kutatás célkitűzéseinek megfelelően a vizsgált időszak agrártámogatási adataiból származó információkat értelmeztem, elemeztem, majd feltártam az összefüggéseket és vontam le a következtetéseket. Az adatelemzéshez a Magyar Államkincstár – a magyar kifizető ügynökség – bocsátotta rendelkezésemre a vizsgált időszak agrártámogatási adatait. A vizsgált időszak 2010-2023. A szekunder adatokat az összehasonlító elemzés módszerével

foglaltam össze. Továbbá a vizsgálati céljaim eléréséhez szekunder adatokra támaszkodva feldolgoztam a témához kapcsolódó hazai és nemzetközi szakirodalmat. Ennek kapcsán igyekeztem minél szerteágazóbb és nagyszámú forrást találni. A témához kapcsolódó szakirodalom feldolgozása során összehasonlítást, dokumentumelemzést, komparatív elemzéseket alkalmaztam. A dokumentumelemzés keretében nagy mennyiségű európai uniós szabályozást tekintettem át és feldolgoztam nemzeti stratégiai terveket, ezekhez kapcsolódó operatív programok leírásait.

Fehér (2021) megfogalmazása Shumway és Stoffer (2011), Hyndman és Gooijer (2006), valamint Brockwell és Davis (2002) alapján "az idősorok adatai olyan mennyiségekre vonatkoznak, melyeket rendszeresen, meghatározott időközönként figyelnek meg. Lehetnek pénzügyi, közgazdaságtani, állományi és még számos más területről származó adatok, gyűjthetők évente, havonta, naponta, vagy akár óránként, stb. is. Fontos azonban, hogy az adatoknak időben rendezettnek kell lenniük, sorrendjük meghatározott, bár az egyenletes időköz nem feltétel (lehet pl. a mintavételezés naponta-naponta-hetente-kétnaponta stb.). Az idősoros adatok használatának célja valamilyen modell segítségével elemezni az idősort az adatai összefüggésének megértése, és/vagy az idősor alapján történő előrejelzés céljából. Az idősor elemzésének első lépése a karakterisztika megértése, majd ezt követi – amennyiben ez is cél – a jövőre vonatkozó becslés, a predikció."

2010-2023. közötti időszak KAP ciklusainak agrártámogatási adatait elemeztem, összehasonlítottam a 2010-2014. valamint a 2015-2019. és a 2020-2023. évek Békés vármegyei egységes területalapú támogatási adatait az igényelt támogatás hasznosításai valamint területnagyságai kapcsán, azt vizsgálva, hogy a szabályok változása ezeket az adatokat hogyan befolyásolta, kimutatható-e összefüggés egyes hasznosítások – főként a vármegyében jellemző főnövények (búza, árpa, kukorica, napraforgó, repce) - területméretének változása és arra az adott hasznosításra vonatkozó egyik ciklusról másikra változó agrártámogatási szabály között.

Vizsgáltam továbbá, hogy a 2015-ben bevezetésre kerülő zöldítési támogatás adatai kapcsán Békés vármegyében hány gazdálkodó milyen zöldítési lehetőséggel élt és a kötelező minimum 5%-os zöldítési kötelezettségek betartása milyen változásokat indított el a biodiverzitásban a korábbi (2015 előtti) támogatási rendszerhez képest.

Az AKG és ÖKO támogatások adatait abból a szempontból vizsgáltam, hogy a vizsgált időszak (2010-2023) egyes KAP ciklusaiban az agrár-környezetgazdálkodás és az ökológiai gazdálkodás programja hogyan alakult az igénylési adatok alapján, hogyan helyezte előtérbe helyezte a növények, állatok és a talaj természetes egyensúlyát, a környezet minőségének javítását, a talaj termékenységét a megvalósított célprogramokon, kötelezettségvállalásokon keresztül.

A 2023-ban elindult új támogatási forma az AÖP igénylési adatai (adott gyakorlatba hány hektár területet vittek be a gazdálkodók) kapcsán arra voltam kíváncsi, hogy az első évben az AÖP gyakorlatok az összterületre vetítve milyen mértékben jelentek meg, a gyakorlatok mely típusát részesítették előnyben a támogatást igénylők és ezek alapján hogyan érvényesült a környezeti és természeti értékek megőrzése.

A kutatásomban a kvalitatív kutatásom során felig strukturált interjúkat készítettem 2023 októberében. A kvalitatív kutatások egyik alapvető forrása az interjú, azaz valamilyen szóban elhangzó szöveg, melyet a kutatott társadalmi csoport egy vagy több tagjával, a kutatott társadalmi jelenséget megtestesítő szereplőkkel készítünk külön-külön vagy csoportosan, különböző technikák segítségével (Kovács, 2023).

A félig strukturált interjú során előre meghatározott kérdéseket használnak. Ezekről az interjúztató, belátása és az adott helyzet kínálta lehetőségek mérlegelése alapján eltérhet. A strukturált interjú alanyának az előre kialakított, meghatározott kérdésekre kell válaszolnia (Malét-Szabó, 2014).

A téma kapcsán az interjúk hossza 50-60 perc volt. Az interjúkérdések előre megküldtem az érintetteknek, hogy át tudják gondolni, és tartalmas válaszokat tudjanak adni. Az interjúba olyan személyeket vontam be, akik a vizsgált időszakban számos közvetlen támogatást igényeltek és életkoruk, gazdaságuk mérete, szakmai végzettségük különböző (1. táblázat).

1. táblázat: Interjúalanyok adatai

(Forrás: saját szerkesztés, 2023)

Név	Végzettség	Életkor	Interjú dátuma
Sándor	agrár felsőfokú	74	2023.10.12.
Judit	agrár felsőfokú	69	2023.10.14.
Georgina	közgazdaság felsőfokú	33	2023.10.11.
Noémi	agrár felsőfokú	29	2023.10.10.

Az elkészült interjúkat tartalomelemzés alá vontam. Mayer (2017:1) alapján "a tartalomelemzés a beavatkozás mentes kutatások csoportjába tartozik. Lehetőséget nyújt a háttéresemények alaposabb megismerésére, alkalmas a mélyebb, rejtett üzenetek, összefüggések feltárására. Alkalmazható önálló kutatási módszerként, illetve más módszerek kiegészítőjeként is. A módszer azon alapszik, hogy a kutatás során meg kell határoznunk egy elemzési egységet (pl. szó, mondat, cikk) és ezeket kategóriákba kell besoroljuk. Azonban a tartalomelemzést nem szabad összetéveszteni a dokumentumelemzéssel. Míg a tartalomelemzés rejtett összefüggéseket is feltár, addig a dokumentumelemzés csak az explicit módon megjelenő (nyilvánvaló) tartalmak vizsgálatára vállalkozik. Míg régen főként a médiakutatásokban volt a leginkább elterjedt, addig mára már számos tudományterületen alkalmazzák."

Az interjúkérdések összeállításánál arra törekedtem, hogy egyszerű kérdések alapján minél több ténymegállapítást kapjak válaszul, fontosnak tartottam, hogy a korosztály, a nemek aránya és a mezőgazdasághoz kapcsolódó végzettség tekintetében eltérő személyeket nyilatkoztassak.

3. Eredmények és értékelésük

A tudományos kutatás fogalmát már sokan meghatározták, néhány közülük meghökkentő. Zora Neale Hurston antropológus szerint „*A kutatás nem más, mint formális kíváncsiság. Meghatározott célt követve nyughatatlanul keresi a választ.*” (Lampek – Horváthné, 2015)

Szent-Györgyi Albert ismert mondása szerint „*Kutatni valamit annyit tesz, mint látni, amit mindenki lát, és közben arra gondolni, amire még senki.*” Lampek – Horváthné, 2015)

3.1. Területalapú támogatás

Az egységes területalapú támogatási rendszerben nincs támogatási jogosultság, a támogatást a mezőgazdasági termelők nyilatkozatában (kérelmében) szereplő támogatható hektár alapján nyújtják. A hektáronkénti támogatás országszerte egységes. A kérelemben fel kell tüntetni az adott terület hasznosítását.

Az egyes támogatási évekről évekre ezen túlmenően az egyes KAP ciklusokról ciklusokra megfigyelhető a következő táblázatok alapján, hogy a megművelt terület hasznosítása mennyit változott, érvényesül-e az a biodiverzitási cél, miszerint a szokásos főnövényeken túl más hasznosítások is megjelenjenek (2. táblázat).

2. táblázat: Területalapú támogatások adatai Békésben 2010-2014
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Növény	2010		2011		2012		2013		2014	
	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma
Árpa	26 136	3 950	15 235	2 717	20 903	3 161	24 318	3 398	26 999	3 482
Búza	100 082	7 191	90 591	6 747	105 184	7 612	110 150	8 120	105 091	7 559
Fénymag	3 520	211	1 797	102	2 877	168	271	23	2 032	122
Gyep	1 975	315	3 032	345	3 727	377	2 867	395	2 766	414
Káposztarepce	13 415	920	18 546	1 118	5 504	346	12 469	777	16 028	943
Kukorica	106 444	9 984	119 885	10 487	111 319	10 025	95 896	9 303	93 935	9 342
Lucerna	15 545	2 239	15 088	2 083	14 141	2 031	13 888	2 029	14 719	2 037
Mák	2 326	344	1 872	291	1 067	106	448	82	1 479	197
Mustármag	436	33	923	43	832	65	428	33	986	66
Napraforgó	63 748	3 799	71 929	4 355	71 254	4 540	73 849	4 733	70 242	4 520
Olajtök	2 764	322	1 255	195	1 018	153	749	97	1 057	114
Rosz	46	11	85	10	112	6	159	10	275	13
Silókukorica	4 816	117	5 020	134	5 224	154	6 214	144	5 171	149
Szója	2 852	160	2 180	161	2 044	96	1 727	99	1 292	90
Takarmányborsó	760	112	624	64	1 046	135	767	135	1 332	156
Tritikálé	2 928	817	2 250	630	3 372	788	4 386	901	5 248	980
Zab	3 543	1 144	4 368	1 217	3 225	935	2 965	895	3 703	902
Fenti hasznosítások területe összesen (ha):	351 336	-	354 680	-	352 849	-	351 551	-	352 355	-
Egyéb hasznosítások területe (ha):	81 000	-	78 552	-	80 412	-	79 448	-	80 518	-
Összes igénylés (ha):	432 336	-	433 232	-	433 261	-	430 999	-	432 873	-

2010-2014 között látszódik, hogy a főnövények (búza, árpa, kukorica, napraforgó, repce) adták a legnagyobb területet és a jelentősebb növények (a táblázatban egyéb nevesítettek) is nagyjából állandó arányban voltak jelen, az egyéb hasznosítások területe minimális változást mutat. Főszabályként egységes területalapú támogatás (SAPS) támogatásban részesíthető volt ebben az időszakban minden olyan mezőgazdasági terület melyek 2003. június 30-án jó mezőgazdasági állapotban álltak, majd 2014 után beleértve azon mezőgazdasági területeket is, melyek nem felelnek meg ennek a kritériumnak és amelyet mezőgazdasági tevékenység keretében hasznosítanak, vagy amelyen nem kizárólag mezőgazdasági célú tevékenységet folytatnak, de amelyet többnyire mezőgazdasági tevékenység keretében hasznosítanak.

3. táblázat: Területalapú támogatások adatai Békésben 2015-2019
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Növény	2015		2016		2017		2018		2019	
	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma
Árpa	26 398	3783	30 807	4 257	21 842	3 416	21 961	3080	23 461	3 142
Búza	96 928	7 666	90 415	7 985	82 269	7 218	104 224	7 996	125 345	8 017
Fénymag	1 800	103	1 677	98	2 430	141	163	16	1 933	113
Gyep	46 532	2 818	46 012	2 899	46 651	3 023	46 605	3 036	46 459	3 027
Káposztarepce	13 321	1 011	14 928	1 175	17 331	1 490	24 416	1 822	13 148	1 023
Kukorica	93 508	10 857	85 935	9 956	102 259	10 291	103 842	9 527	106 699	9 907
Lucerna	17 051	2 254	17 070	2 369	18 175	2 471	19 521	2 461	17 236	2 405
Mák	1 767	265	1 631	223	1172	132	730	93	1 076	116
Mustármag	500	53	314	29	191	22	437	33	853	78
Napraforgó	76 376	5 336	73 596	5 467	76 099	6 102	77 039	5 794	71 030	5 070
Olajtők	1 423	252	1 707	297	509	139	571	109	494	82
Rosz	184	12	312	16	381	19	657	23	373	20
Silókukorica	5 741	213	5 493	203	5 696	217	5431	172	5 515	166
Szója	5 129	594	3 545	331	5 182	476	3 449	206	3 182	198
Takarmányborsó	976	193	1 486	260	1 048	193	967	129	1 044	117
Tritikálé	4 571	960	4 719	956	3 776	754	4585	822	4 641	797
Zab	4 572	1 013	3 332	837	2 670	698	1911	506	2 161	518
Fenti hasznosítások területe összesen (ha):	370 379	-	352 172	-	365 839	-	416 509	-	424 650	-
Egyéb hasznosítások területe (ha):	62 070	-	84 756	-	71 312	-	221 42	-	21 657	-
Összes igénylés (ha):	432 449	-	436 928	-	437 151	-	438 651	-	446 307	-

2015-től 2019-ig a főnövények évről-évre jelentős csökkenést vagy növekedést nem mutatnak (3. táblázat). A jelentősebb növények ebben az időszakban is folyamatosan jelen vannak a vármegyei területeken. Ami számottevően látszódik, hogy az egyéb hasznosítások területe 2019-ig drasztikusan lecsökkent, a búza, kukorica, napraforgó vitte el a területek jelentős részét, viszont 2015-től kezdődően a zöldítési támogatás lehívásához számos egyéb biodiverzitást szolgáló követelményt is be kellett tartani, amire az 5. számú táblázat mutat rá.

4. táblázat: Területalapú támogatások adatai Békésben 2020-2023
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Növény	2020		2021		2022		2023	
	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma	igényelt terület	igénylők száma
Árpa	25 613	3 146	24 392	3 219	31 188	3 963	45 945	5 158
Búza	93 285	6 870	89 744	6 549	105 891	7 498	107 809	7 479
Fénymag	1 510	89	1 075	61	1 569	71	1 627	107
Gyep	46 637	3 001	46 358	2 966	46 237	2 913	46 108	2 861
Káposztarepce	18 762	1 203	18 430	1 064	8 501	634	10 360	649
Kukorica	115 731	9 915	121 930	9 957	102 620	8 809	80 298	7 555
Lucerna	18 559	2 285	10 425	2 127	16 924	1 986	10 640	2 008
Mák	1 556	162	1 534	168	513	58	1 351	144
Mustármag	274	19	195	11	47	9	248	27
Napraforgó	77 535	5 659	83 149	5 737	85 027	5 547	84 629	5 680
Olajtök	667	79	669	69	669	65	503	41
Rozs	144	9	337	21	395	20	704	43
Silókukorica	5 824	173	5 873	176	5 188	190	3 961	140
Szója	3 298	194	3 288	178	2 369	110	1 710	97
Takarmányborsó	787	73	1 080	74	1 544	100	1 578	138
Tritikálé	3 777	672	3 306	598	3 166	531	3 932	592
Zab	2 005	453	1 911	420	1 706	395	2 595	503
Fenti hasznosítások területe összesen (ha):	415 964	-	413 696	-	413 554	-	403 997	-
Egyéb hasznosítások területe (ha):	24 052	-	24 894	-	23 613	-	30 714	-
Összes igénylés (ha):	440 016	-	438 590	-	437 167	-	434 712	-

Szója és a káposztarepce terület 2023-ra jelentősen csökkent, ennek oka a támogatási feltételek megváltozása (4. táblázat). Az egyéb hasznosítások területi adatai viszont növekedést mutatnak, főleg 2023. évben, mely változás mindenképpen köthető az agrárökológiai programhoz, melynek részleteit a 11. táblázat tartalmazza.

A főnövények túlsúlya továbbra is egyértelmű, a kukorica mutat egy folyamatos csökkenést. Az egyéb nevesített növények közül a rozs és a takarmányborsó vonatkozásában néhány év alatt a területek sokszorozódtak, a többi esetében a korábbi területméret megtartása látszik.

3.2. Zöldítési támogatás

A 2015-ben bevezetett zöldítési előírás úgy szól, hogy a közvetlen támogatások meghatározott hányadát – harminc százalékát – az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra, ún. zöldítésre kell fordítani. (Nemzeti Tájstratégia 2017-2026).

Az Európai Unió a zöldítéssel azt tűzte ki célul, hogy a mezőgazdasági művelésű földterületeken növelje a növények és állatok sokszínűségét. Az éghajlatváltozásra ez még nem lesz hatással, azonban az éghajlati változékonyság kedvezőtlen mezőgazdasági hatásait a zöldítés tudja csökkenteni. Például növelhetjük a talaj csapadékvíz-befogadását vagy a takarónövényekkel mérsékelhetjük a talaj kiszáradását. A változatosabb növényállomány kedvez a talaj szerkezetességének és élővilágának, ami a termőföld minőségét javítja. (Pecze, 2015)

A kedvező talajhatások mellett a zöldítés újabb élettereket nyit a természetes állatfajoknak is.

5. táblázat: Zöldítési támogatások adatai Békésben 2015-2018

(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

év	2015		2016		2017		2018	
	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db
Parlagon hagyott terület	1794	13215	1402	15334	1429	8524	1490	9884
Terasz	0	0	0	0	0	0	0	0
Fás sáv	143	63	114	67	100	66	92	35
Magányosan álló fa	14	14	16	18	19	21	18	19
Fasor	59	11	11	1	8	1	0	0
Fa-, és bokorcsoport	73	14	75	12	65	13	42	9
Táblaszegély	143	88	109	68	84	53	79	35
Kis kiterjedésű tó	48	14	39	12	45	16	43	15
Vizesárok	169	70	102	50	70	28	0	0
Kunhalom	20	25	15	20	19	24	18	25
Gémeskút	1	1	1	1	0	0	0	0
Vízvédelmi sáv (folyóvíz)	2	0	6	0	5	0	7	0
Vízvédelmi sáv (tó)	0	0	3	0	2	0	0	0
Agrár-erdészeti terület	0	0	0	0	0	0	0	0
Erdőszélek (termeléssel)	40	21	27	15	21	8	3	1
Erdőszélek (termelés nélkül)	4	1	5	0	3	0	1	0
Rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény	4	14	2	9	1	4	2	7
Erdősített terület	24	513	15	349	27	573	28	616
Ökológiai jelentőségű másodvetés	1157	11384	1392	15707	1265	13872	1594	20854
Nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület	1784	19880	1827	20773	1980	23605	1380	12540

6. táblázat: Zöldítési támogatások adatai Békésben 2019-2022
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

év	2019		2020		2021		2022	
Ökológiai jelentőségű terület	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db	kérelmek száma (db)	területe (ha), vagy db
Parlagon hagyott terület	1487	9551	1305	6256	1268	6800	3304	30640
Terasz	0	0	0	0	0	0	0	0
Fás sáv	64	29	63	28	55	22,92	20	8,89
Magányosan álló fa	17	17	12	12	12	12	1	1
Fasor	0	0	0	0	0	0	0	0
Fa-, és bokorcsoport	37	5	47	10	38	8,73	17	5,1
Táblaszegély	53	21	38	20	33	14,73	15	8,85
Kis kiterjedésű tó	39	11	48	16	37	68	27	9,39
Vizesárok	0	0	0	0	0	0	0	0
Kunhalom	18	25	12	16	12	15	9	9
Gémeskút	0	0	0	0	1	1	1	1
Vízvédelmi sáv (folyóvíz)	0	0	7	2	12	2,48	8	1,82
Vízvédelmi sáv (tó)	0	0	3	2	3	1,18	2	0,96
Agrár-erdészeti terület	0	0	0	0	0	0	0	0
Erdőszélek (termeléssel)	0	0	1	0	2	0,3	0	0
Erdőszélek (termelés nélkül)	0	0	1	0	1	0,13	1	0,86
Rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény	1	5	1	4	1	22,73	1	17,7
Erdősített terület	32	737	33	648	33	356,16	29	634
Ökológiai jelentőségű másodvetés	1653	23741	1688	23418	1704	23993	57	951,2
Nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület	1411	13255	1335	11894	1243	10249	683	6473

A fenti táblázatok adatai mutatják (5. táblázat, 6. táblázat), hogy Békés vármegyében hány gazdálkodó milyen zöldítési lehetőséggel élt, a lehetőségek sokszínűsége egyértelműen áttekinthető. Vitathatatlan, hogy az ötszázalékos zöldítés már mérhető biodiverzitás-növekedést eredményez. A korábbi támogatási rendszer káros következménye, hogy beszűkültek a természetes élőhelyek, hiányoznak a virágos mezsgyék, fás szárú sövények, amelyek életteret adtak a rovaroknak, apró vadaknak, madaraknak. Például a táblaszegélyekben kialakított, négy évre telepített, sokféle virágos növényből álló

vetőmagkeverék vonzza a beporzó rovarokat, amelyek több évre be is költöznek a bolygatatlan területre és ott felszaporodnak.

A szegélyeknek a vadkárelhárításban is szerepük lehet, mert a vaddisznó, őz, nyúl szívesen táplálkozik bennük, és nem megy be a vetett állományba. Ahol nagy a vadkár, vagy éppen vadgazdálkodással is foglalkoznak, ideális növényi összetételű vadlegelőként is szolgálnak a bevetett nagyobb területek. A zöldítés nem kényszerű rossz, hanem lehetőség arra, hogy az EU természeti erőforrások védelmére kialakított támogatási rendszerét maximálisan az üzemi igényekhez és lehetőségekhez alkalmazzuk, és abból lehetőleg többféle hasznosítási előnyt nyerjünk.

3.3. Agrár-környezetgazdálkodási (AKG) és ökológiai (ÖKO) támogatás

A két támogatási forma két KAP cikluson keresztül (2010-2014) egybekapcsolódott. Így ezen időszak vonatkozásában nem lehet jogcímszintű külön kimutatást készíteni.

7. táblázat: AKG és ÖKO igénylések Békésben 2010-2014

(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület (ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2010	571	70219	538	64254
2011	548	64913	533	63550
2012	532	64370	518	62751
2013	532	64273	526	62513
2014	528	63896	523	62233

A kérelmet benyújtók száma és az igényelt terület évről évre csökkent, ennek megfelelően a támogatásra jogosultak száma és a támogatható terület nagysága is csökkent (7. táblázat). A biodiverzitás szempontjából azonban semmiképpen nem elhanyagolható, hogy az összes békési terület közel 1/6 részén már 2010-től agrár-környezetgazdálkodási, ökológiai szabályrendszerek mentén gazdálkodott több mint 500 vármegyei gazdálkodó. Az agrár-környezetgazdálkodás és az ökológiai gazdálkodás programja előtérbe helyezte már ebben az időszakban is a növények, állatok és a talaj természetes egyensúlyát, a környezet minőségének javítását, óvta a talaj termékenységét. 2015-től az AKG és ÖKO programok elváltak egymástól, külön lehetett igényelni, különböző feltételek mentén. 2018-ban a VP4-11.1.-11.2.-18 felhívás alapján lehetett támogatási kérelmet benyújtani ökológiai támogatás kapcsán a vidékfejlesztési program keretében, 5 éves kötelezettség vállalási időszakkal. A

2016-ben indult 5 éves AKG zárását követően 2022. január 1-én újra indult az AKG, a programban résztvevő gazdálkodók 3 éves kötelezettséget vállalhattak arra, hogy területük bizonyos részén meghatározott környezetvédelmi előírásokat tartanak be.

8. táblázat: AKG igénylések Békésben
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület (ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2016	446	28031	295	17217
2017	397	25857	377	25087
2018	378	25199	373	25012
2019	373	25002	367	24770
2020	369	24720	360	24253
2021	336	23682	324	23042
2022	543	61411	540	61206
2023	543	61537	0	0

Az AKG kapcsán a gazdálkodói részvételi kedv némi csökkenést mutat 2021-i azonban a 2022-től induló programba már nőtt a részvételi arány, de ami igazán fontos, hogy a támogatott terület 2016-tól 2022-ig csaknem 4-szeresére nőtt (8. táblázat). A tematikus előírások, a választási lehetőségek növelése és a földhasználati szabályok rugalmasabbá tétele mindenképpen növelte a gazdálkodók programba csatlakozását. Összességében az összes egységes kérelemben igényelt területre vetítve nagyjából 14,5 % az igényelt AKG területek aránya 2023-ban. Az ökológiai gazdálkodás kapcsán érdemes külön megfigyelni a szántó/gyep/ültetvény területek részvételét a programban. Az alábbi 9., 10., 11. táblázatok ezt foglalják össze.

9. táblázat: ÖKO szántó igénylések adatai Békésben
(Forrás: Magyar Államkincstár)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület (ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2016	86	9089	86	9040
2017	85	914	84	9048
2018	88	9609	88	9583
2019	141	12267	141	12245
2020	139	12336	139	12309
2021	133	10761	133	10724
2022	181	12658	178	12533
2023	187	12821	nincs adat	nincs adat

10. táblázat: ÖKO gyepterület igénylések adatai Békésben
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület (ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2016	69	3793	69	3788
2017	69	3756	68	3743
2018	69	3772	69	3757
2019	106	5513	106	5495
2020	107	5584	104	5393
2021	102	5016	102	4999
2022	106	5808	103	5787
2023	107	5801	nincs adat	nincs adat

11. táblázat: ÖKO ültetvény igénylések adatai Békésben
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület (ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2016	18	114	18	113
2017	18	112	18	112
2018	17	110	17	110
2019	18	115	17	88
2020	18	105	18	88
2021	14	63	14	63
2022	19	99	19	99
2023	19	99	nincs adat	nincs adat

A legnagyobb arányban a szántóterületek vesznek részt az ökológiai programban, a terület 2019-től jelentős növekedést mutat. A 2021-es évben visszaesés látható, aminek oka valószínűleg a szántó területek esetében előírt követelmény rendszer (pl: gazdálkodási napló vezetése, és annak elektronikus úton történő megküldése a NÉBIH-nek, az ökológiai gazdálkodás támogatásba bevont területeknek szerepelnie kell az ökológiai tanúsító szervezet nyilvántartásában, növényvédelemi tevékenység során kiürült csomagoló burkolatok, göngyölegek szakszerű összegyűjtéséről, kezeléséről, megsemmisítéséről gondoskodni kell, stb.).

A második legtöbb területtel a gyepterületek alkotják a programot, ezen esetben is 2019-től jelentős a területi növekedés, viszont az igényelt terület csökkenést mutat 2023-ban az előző évhez képest.

A gyepterületen történő gazdálkodás feltételei kedvezőbbek a másik két földhasználati kategóriához képest, viszont kevesebb támogatás jár a gyepterületnél kaszálásra vagy legeltetésre. (VP4-11.1.1-11.2.1-21 felhívás)

Békés vármegyére jellemző a kevés ültetvény, ennek megfelelően az ÖKO programba is minimális ültetvényt vesznek részt. Összességében az összes egységes kérelemben igényelt területre vetítve nagyjából 4,5 % az igényelt ÖKO területek aránya 2023-ban. Figyelembe véve az összes AKG és ÖKO igényt rávetítve az összes igényelt területre a 2023. évi egységes kérelmek alapján, akkor nagyságrendileg 18,5%-19% az ÖKO/AKG területek aránya a vármegyében.

3.4. Az Agro Ökológiai Program (AÖP)

2023-tól megváltozott a területalapú támogatások rendszere és megjelent egy új támogatási forma az AÖP, amelynek célja a környezeti és természeti értékek megőrzése. A talaj, a felszíni és felszín alatti vizek, illetve az élővilág megőrzése érdekében tett vállalások alapján igényelhető támogatást az egységes kérelmek benyújtásakor évente tudja majd kérelmezni a gazdálkodó, választva az egyes eltérő földhasználati kategóriákra a jogszabályban felsorolt gyakorlatok közül. (15/2023. (IV. 19.) AM rendelet)

A 12. táblázat azt mutatja meg, hogy Békés vármegyében adott gyakorlatba hány hektár területet vittek be a gazdálkodók 2023-ban.

12. táblázat: AÖP igénylések adatai Békésben
(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Gyakorlat megnevezése	Gyakorlat teljesítésébe bevitt terület (ha)
Szántó hasznosítási mód esetén választható gyakorlatok	
Talajtakarás szántóterületeken	2 646
Növénytermesztés diverzifikációja szántóterületeken	207 712
Nem termelő tájképi elemek és területek kijelölése szántóterületeken	1 263
Táblaméret korlátozás szántóterületeken	8 159
Méhekre veszélyes szerek használati tilalma szántón, szántóterületeken	48 241
Karbamid műtrágya környezetbarát használata szántóterületen	30 974
Mikrobiológiai készítmények alkalmazása szántóterületen	85 628
Talaj-, növénykondicionáló szerek, nitrogénmegkötő készítmények alkalmazása szántóterületen	62 443
Forgatás nélküli talajművelés szántóterületeken	19 113
Gyep hasznosítási mód esetén választható gyakorlatok nem Natura gyepek esetén	
Gyepek megőrzése egyéb gyepeken	4 542
Pásztoroló, illetve szakaszos legeltetés egyéb gyepeken	1 411
Az extenzív gyepek legalább évi egyszeri kaszálása egyéb gyepeken	4 614
Kizárólag alternáló kasza használata egyéb gyepeken	1 711
Gyep hasznosítási mód esetén választható gyakorlatok Natura gyepek esetén	
Pásztoroló, illetve szakaszos legeltetés Natura 2000 gyepeken	10 503
Kizárólag alternáló kasza használata Natura 2000 gyepeken	6 474
Ültetvény hasznosítási mód esetén választható gyakorlatok	
Mikroöntözési technológiák alkalmazása az ültetvényekben	151
Méhekre veszélyes szerek használati tilalma ültetvényekben	208
Biológiai ágensek alkalmazása ültetvényekben	91
Mikrobiológiai készítmények alkalmazása ültetvényekben	39
Talaj-, növénykondicionáló szerek alkalmazása ültetvényekben	147
12% alatti lejtésű területeken az ültetvények talajtakarása mulcsozással, egyéves sorköztakaró növények termesztésével ültetvényekben	1
Ültetvények talajtakarása élő kultúrák fenntartásával vagy gyesítéssel ültetvényekben	273
Karbamid műtrágya környezetbarát használata ültetvényekben	13

Összesen 496 357 ha terület érintett az AÖP-ben, ugyanakkor vannak duplikációk, mivel ez meghaladja az összes egységes kérelemben igényelt területet, azonban az egyértelmű, hogy ekkora mértékű részvétel pozitív környezeti hatásai elvitathatatlanok. A legnagyobb arányú részvétel a „Növénytermesztés diverzifikációja szántóterületeken” gyakorlatban jelent meg, az összes terület közel 50%-án megvalósul ez a gyakorlat. A növénytermesztés diverzifikálásának célja, hogy a változatosabb körülmények között könnyebben megtalálják életfeltételeiket az egyes élőlények, valamint a nagyobb diverzitás a károsítók terjedésének visszaszorítása szempontjából is előnyös. A második legnagyobb részvétel az ún. „Mikrobiológiai készítmények alkalmazása szántóterületen” gyakorlat kapcsán van, mindösszesen 85 628 ha területtel. Ez a vállalás azzal a céllal került be az AÖP-be, hogy a készítményekben lévő mikroszervezetek segítségével javítsunk a talajok állapotán. Következetes használatukkal elérhető a talajszerkezet, a víz-, levegő- és hőgazdálkodás, a tápanyagszolgáltató képesség javulása. Ezek optimalizálása segíthet az időjárási szélsőségek okozta károk csökkentésében, a termésbiztonság javításában, illetve a komoly költséget jelentő inputanyagok minél hatékonyabb hasznosulásában.

3.5. A mélyinterjúk eredményei

A szekunder adatokat és azok elemzését megismerve az interjúk eredménye nagyon kíváncsivá tett. KAP ciklusról KAP ciklusra folyamatosan bonyolultabbá váltak a gazdálkodók által betartandó szabályok, nőttek az adminisztrációs terhek viszont évről évre egyre nagyobb figyelmet kap a biodiverzitás, az egészséges környezet fenntartása, a környezettudatosság, a fenntarthatóság. A KAP szabályainak szigorodása ezek mentén következett be és az interjú erre pontosan kitért mit gondolnak erről a megkérdezett támogatásigénylők. A motiváció kérdésével kezdtem az interjút mióta gazdálkodnak, és mi motiválja őket a hivatásukban.

„...1973 óta agrárszakemberként, 2000. óta családi gazdálkodóként is az agráriumban dolgozom. Nagyon szerettem a szakmámat és a munkahelyeimet. Két helyen dolgoztam 42 évet. Ma már inkább kényszerből folytatjuk, mint pozitív motivációk miatt....” /Sándor, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 74 éves/

„...Agráregyetemet végeztem. Gyerekkorom óta érdekelt a természet, a növények, az állatok. Az egyetem elvégzését követően mindig kint a területen dolgoztam takarmánygazdálkodóként és állattenyésztőként tsz-ben, kutatóintézetben és 1991 óta a saját vállalkozásomat vezetem a férjemmel közösen. Sok évig foglalkoztunk elsősorban baromfitenyésztéssel (csirke, kacska, lúd, pulyka), szürkemarha tenyésztéssel és növénytermesztéssel. 2016 óta kizárólag szürkemarha tenyésztés és növénytermesztés van. Motiváció? Mindig is szerettem, érdekelt a mezőgazdaság és remélem ez a jövőben is így lesz! Természetesen már nem vonz az ún. nagyüzemi termelés, kizárólag a természetes tartásmód és a természetközeli növénytermesztés. Mivel Natura 2000 területen gazdálkodunk és a földterületeink meghatározó hányada gyep (legelő) és a szántók is elsősorban a szürke marha állományunk takarmány szükségletét fedezik, nem jelent nehézséget a természetesség fenntartása....” /Judit, agrármérnök, 69 éves/

„...Önálló gazdaságunk 2016 óta működik, korábban a szülők családi gazdaságában vállaltunk szerepet. A természet szeretete, az világ működésének mikéntje mindig fontos szerepet játszott az életemben. Ezekre választ találok a mezőgazdaságban. Tanulmányaimat is agrárképzési intézményekben végeztem, a gazdálkodás során szeretném hasznosítani a tudásom. Úgy gondolom, a mezőgazdaság és az élelmiszer előállítás egy olyan stratégiai ágazat, amire mindig szükség lesz. Hiszek abban, hogy a vidéki életmód megmaradásának záloga a családi gazdaságok működése. Családi gazdaságunkat igyekszünk minél fenntarthatóbb módon működtetni, ezzel biztosítva, hogy a következő generációk is lehetőséget kapjanak arra, hogy megfelelő körülmények között éljenek, gazdálkodjanak és tiszta élelmiszerhez jussanak. Mióta kisgyermeket nevelek, még fontosabbnak tartom a környezetkímélő gazdálkodást....”/Noémi, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 29 éves /

„...Tanulmányaim befejezését követően 2012 óta életvitelszerűen gazdálkodok. A természet és a növények szeretet, a családi vállalkozásunk versenyképes működtetése, korszerűsítése motivál úgy, hogy biztos jövőt, megélhetést nyújthassak a családom és az alkalmazottaim számára generációkon át....” /Georgina, közgazdász, 33 éves/

Megállapítható, hogy valamennyien minimum egy KAP cikluson keresztül már gazdálkodtak és minimum egy ciklusváltásban is igényeltek agrártámogatást. Ismerik a KAP hazai rendszerét, tisztában vannak a területalapú támogatás, a zöldítés, az ÖKO/AKG/AÖP és a

jelenlegi ún. alapszintű jövedelemtámogatás előírásaival és gazdálkodásukat annak megfelelően folytatják, hogy az agrártámogatásokat le tudják hívni. Valamennyien felsőfokú agrár vagy gazdasági végzettséggel rendelkeznek, van aki többel is, tehát nemcsak a gyakorlati oldalát ismerik a gazdálkodásnak de elméleti szinten is. A gazdálkodást saját területen végzik, sok éves tapasztalattal. Motivációjuk összességében erős, a 40 alatti korosztálynál egyértelműen sokkal erősebb.

Nagyon jelentős változás volt 2015-ben a zöldítési szabályok bevezetése. A közvetlen támogatások zöld komponense a Közös Agrárpolitika reformjának teljesen új elemeként került bevezetésre 2015-től. A közvetlen kifizetési rendelet tartalmazta a zöldítés alapvető szabályrendszerét. Az 1.3.2. részben leírtak szerint a mezőgazdasági termelőknek három zöldítési gyakorlatot kell végezniük. Az interjúalanyok véleménye a 2015-ben bevezetett zöldítésről nagyjából ugyanaz volt.

„...A szándék jó volt, megvalósítható ha van elérhető támogatás hozzá, mivel a piaci verseny más irányba nyomja a termelőket.....”/Sándor, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 74 éves/

„...Vállalkozásunknak nem okozott nehézséget a bevezetése. A zöldítés számunkra gyakorlatilag teljesen illeszkedett céljainkhoz...” /Judit, agrármérnök, 69 éves/

„...Nem releváns a gazdaságunk esetében (családban szétszított területek – egyenként kis üzemméret) ....”/Noémi, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 29 éves /

„...Minden évben a támogatások kiemelten fontosak a jövedelmezőségünk szempontjából, így nem volt kérdés a megfelelés az előírásoknak és azok helyes alkalmazása a cégünkben. Ezen gyakorlatok nem is voltak nehezen beilleszthetőek a gazdaságunk körforgásába...” /Georgina, közgazdász, 33 éves/

Láthatóan a megkérdezettek véleménye egy irányba mutat: a zöldítés jó, a zöldítés kell. A zöldítés gyakorlata azonban még közel sem volt olyan elterjedt 2015-2022 között, mint a 2023-tól kezdődött következő KAP időszakban, ugyanis a 2023-tól életbe lépett ciklus szabályrendszere értelmében a zöldítés már az összes közvetlen kifizetés előfeltételévé vált. A 2023-tól bevezetett új szabályok, amelyek szintlépésnek számítanak a Green Dealben már másabb véleményt hoztak.

„...Megítélésünk szerint korábban (2015-től) is zöldítés volt a cél csak most (2023-tól) direkter, drasztikusabb a feltétel rendszer. Nehezebb, de lehetne így is gazdálkodni, ha van szakmai felkészültség és legalább annyi támogatás mint korábban, reálértékben! Sajnos egyik feltétel sem adott. A szakmai feltétel teljesülése az ország nagy részén 30-40 %-os. Az új támogatási rendszer megismerése volt keserves. 8-10 egymást sok helyen átfedő rendelet a 24. órában. Előtte sok bizonytalan tájékoztatás. A jogi nyelvezet még ott is ahol csak az agrárszakma nyelvezete közérthető, tudományosan elfogadott. További nehezítő tényező a szakmailag alkalmazhatatlan, vagy alkalmazva káros előírás. Pl. áprilisi talajmunka vetés alá, augusztusi mélylazítás lezárás nélkül...Vagy: ugyanaz talajművelési technológia kötelező Vas és Békés megyében. Ez csak szakmai hiba árán teljesíthető...”/Sándor, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 74 éves/

„...Maga az új támogatási rendszer számunkra nem okozott különösebb gondot, mivel AKG-s a teljes gazdaságunk. A problémát az adminisztráció okozta és okozza ma is! Teljességgel érthetetlen az adatok „ezer felé” küldése, rettentően megbonyolítja ezáltal a nyilvántartást! Az már csak hab a tortán, hogy a rendelettel egy időben nem jelent meg a nyilvántartási rendszer (gazdálkodási napló) és az eddig használt elektronikus naplókkal sem hozta a NEBIH szinkronba a már meglévő próbaverziót. Ma sem lehet tudni, hogy mi lesz a végleges megoldás!...” /Judit, agrármérnök, 69 éves/

„...Sokkal jobban, naprakészen oda kell figyelnünk az adminisztrációs fegyelemre. Meg kell tanulni az új felületek kezelését, használatát. Az AÖP-ben szükséges vállalások nem okoztak nehézséget, mert a gazdálkodásunkban amúgy is az AÖP által támogatott irányokat próbáltuk bevezetni az elmúlt években. Baktérium készítményeket már több éve tesztelünk, karbamidot is rendszeresen alkalmazunk, a diverzifikációra folyamatosan törekszünk, a területeink jelentős részén igyekszünk elhagyni a forgatásos talajművelést. A vállalásokat tudjuk teljesíteni, de nagyobb figyelmet kell szentelnünk a pontos adminisztrációnak és a műveletekkel összefüggő határidőknek...”/Noémi, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 29 éves /

„...Ez már egy nehezebb ügy, melynek betartása és alkalmazása a maximálisan elérhető támogatásért komoly tervezést és szervezést igényel. A 2023-as évben a háború miatti 4%os derogációs parlag művelhetősége egyes kultúrák esetében nagy könnyebbség volt, mert ez a legnehezebben betartható követelmény. A további 2 pont elérése nem jelentett különösebb

problémát, hiszen a gazdaságunk nagysága könnyen lehetővé tette az 1 pontot érő növény diverzifikáció meglétét, megteremtését, a 2. pont megszerzésére pedig növénykondicionáló kijuttatásával tettünk eleget, amit egyébként is használtunk gazdaságunkban a megelőző években is. Így az első évben nem ütköztünk nehézségekbe, de amire nagyon oda kell figyelni az a megfelelő adminisztráció és határidők betartása, ami egy nagyobb cég esetében a gazdálkodási napló naprakész vezetésével plusz munkaerőt is igényelhet. A nagy fejtörés az ezt követő évben lesz, hiszen a derogációs parlag mostantól él és be kell tartani már az alap támogatásért is. Ez a mi esetünkben 20 hektár művelés nélküli területet jelent, aminek a hasznától is elesünk.(Nálunk a feltételeességnek való megfelelés ezen módjának alkalmazása a megoldható leginkább). Ezek a területek kiválasztása sem egyszerű, hiszen minden területünk jó adottságú és nyereségesen művelhető. Itt felmerült a kérdés bennem, hogy megéri e ugaroltatni ekkora területet és elesni annak hasznától a támogatásokért cserébe, melynek további kiaknázásának érdekében nem kevés költség merül fel a 2 pont elérése érdekében.... nem beszélve arról az adminisztrációs kötelezettségről, melyben a rontások, elírások esetleg hiányok támogatás elvonását, csökkentését vonják maguk után és folyamatos ellenőrzésnek vagyunk kitéve melyek egyre alaposabb gyakoribbak és komolyabb szankciók vonnak maguk után az egyes nem megfelelésségek. Egyebekben egy érthető, élhető és jól megalkotott felülete van a rendszernek, de komoly buktatók vannak a kötelezettségek betartásában. Egy biztos a következő év végével számolni fogok, hogy mi az eredmény a támogatással illetve mi lett volna ha nem ugaroltatok és csak a gazdaságunkban bevált gyakorlatok szerint gazdálkodom és nem kaptunk volna támogatást....”/Georgina, közgazdász, 33 éves/

Egyértelműen mindannyiuk számára sok nehézséget hozott a 2023-as ciklusváltás, látható, hogy inkább mindenki komolyabb nehézségekről számolt be. Megállapítható, hogy a jelenlegi váltás a 2015. évihez képest sokkal jelentősebb, bár a struktúraváltás 2015-ben volt jelentős, 2023-ban sokkal több a jogcímenen belüli szabályváltozás úgy, hogy nagyjából a struktúra maradt. Az adminisztrációs teher jelentősen növekedett, ez a vonatkozó jogszabályokból egyértelműen kiolvasható (gazdálkodási napló/permetezési napló szabályai, változások bejelentése, állatállomány határidős, egységes kérelemhez kapcsolódó bejelentési kötelezettségek stb.). További kötelezettségeket jelent az, ha AKG/ÖKO

támogatást is igényel az ügyfél. Az interjúalanyok szórt képet mutattak abban, hogy igényelnek e AKG vagy ÖKO támogatást.

„...Most nem, de korábban igen nagy területeken. Megoldható volt és jó támogatási háttere volt....” /Sándor, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 74 éves/

„...AKG-ban veszünk részt! Azt kell mondjam, hogy ezt nekünk találták ki! Natura 2000, aszályérzékeny, túzokos, zömében 5 ha alatti területeken gazdálkodunk. A gyepék hasznosítása csak a szürke marhával oldható meg az állatok nagyfokú igénytelensége miatt és a nagyon szűkös csapadék ellátás miatt...” /Judit, agrármérnök, 69 éves/

„...Egyelőre nem veszünk részt AKG, ÖKO gazdálkodásban, de a későbbiekben az ÖKO bevezetését tervezzük (előkészítés alatt) ....”/Noémi, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 29 éves /

„... Nem....” /Georgina, közgazdász, 33 éves/

Az agrár-környezetgazdálkodási vagy ökológiai gazdálkodás elkezdése előtt kiemelkedően fontos van, hogy tisztában legyenek az előírásokkal, illetve a jogkövetkezményekkel, hiszen mindkettő esetében összetett támogatási formáról van szó. Aki viszont berendezkedik rá érdemes nemcsak az ezért járó agrártámogatás, de a környezetbarát módszerek miatt is éveken keresztül alkalmazni. Bízunk benne, hogy a támogatások a lehívhatósági feltételrendszereiken keresztül egyre több kedvező környezet hatást váltanak ki indirekt módon. A KAP az elmúlt évtizede során egyre fokozódó előírásokat tartalmaz a környezet és természetvédelem területén. A megkérdezett gazdálkodók véleménye összességében az, hogy teljes mértékben támogatják ezt a célkitűzést, tudnak azonosulni a környezetvédelmi célokkal, azonban a részletszabályok kapcsán már eltérőek a vélemények.

„...Igen, ezekre az előírásokra szükség van, de ez kevés. Állításom az, hogy az általam jól ismert megyéni területen a növényi zöld felület, különösen a fák cserjék 20- 25%-a eltűnt az utóbbi 20 évben! Az általam átlátott mezőgazdasági területen /a fél ország/, közel hasonló a helyzet. A 60 éve folyamatos méréseink azt mutatják, hogy a csapadék nem vagy alig csökkent. A hőmérséklet viszont emelkedett. Okok: Az előírások jó részének csak "papíron" történő betartása. Az agrárszakma leértékelődése, a tudás hiánya. A közmunka gyakorlati megvalósulása. Fejlesztések vad

környezetrombolással. Mindezt nagy csalódásként érzük meg. Az aszály elleni küzdelem szakmai alapjait 100 éve megteremtették! Azóta alig pár évtizedben tartottuk be. Különböző okokból. Ez csalódás. ...” /Sándor, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 74 éves/

„...Természetesnek tartom, hogy fokozottan óvni kell a környezetünket. Ezt teszem, tesszük családommal már régóta, ezért is gazdálkodunk AKG-ban!...” /Judit, agrármérnök, 69 éves/

„...A KAP céljai a fenntarthatóság felé teljesen egy irányba haladnak az ENSZ fenntartható fejlődési célokkal. Ezt üdvözítőnek tartom. A gazdaságunkban, saját akaratunkból, a jogszabályi környezettől függetlenül is ezen célok felé igyekszünk. Sokszor viszont úgy érzem, a döntéshozatali folyamat során egészen radikális vélemények is megfogalmazásra kerülnek, melyek bevezetését a napi gazdálkodásba nem lehetne (életszerűen) ilyen gyorsan véghez vinni. Attól tartok, hogy a fokozódó előírásokkal szemben, a gazdálkodók jelentős része azért fejezi ki nemtetszését, mert egyre növekszik a rájuk rótt bürokratikus teher. Ha kicsit lassabb, természetesebb ütemben zajló lenne ez a változás, akkor a gazdálkodók is könnyebben alkalmazkodnának. (ezt előre mozdítaná a generációváltás folyamata is). ....”/Noémi, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 29 éves /

„...Vannak olyan jó és előnyös előírások, de vannak hatalmas mellényúlások és nemhogy segítenének, hanem rontanak a helyzeten pl.: növény egészségügyi szempontból . A tarlófennmaradási kötelezettség szeptember 30-ig pedig annyi gyommag felszaporodását és allergén pollen sokszorozódását eredményezi, ami nem túl előnyös....Kíváncsi leszek az ugaroltatás szabályzására, mert ha borítottságnak fog számítani a gaz, akkor gatzengerek lesznek, amit néha , de sokszor késve lekaszálnak. Annak mi lesz a következmény....” /Georgina, közgazdász, 33 éves/

Az elmondott problémák akadályok ellenére a jövőkép az interjúk alapján inkább pozitív, arra a kérdésre, hogy tervezik-e folytatni a gazdálkodását a jövőben egyöntetű igen válaszokat adtak, némi fogalmazási eltéréssel.

„...Igen. Mit tehetnék? A földet meg kell művelni....” /Sándor, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 74 éves/

„...Igen, mindenképpen! A mi esetünkben ez nagyon könnyen megvalósítható, hiszen előttünk az utódunk! A lányunk és párja szintén agrármérnökök és aktív részesei a vállalkozásunknak!...”/Judit, agrármérnök, 69 éves/

„...Mostanában rengeteg kihívással találjuk szemben magunkat, legyen szó éghajlat változásról vagy felborult piaci helyzetről. Három rendkívül nehéz éven vagyunk (lassacskán) túl, nagyon nehéz optimistának lenni. A gazdálkodást folytatjuk, igyekszünk alkalmazkodni a változó körülményekhez, de a jelenlegi alacsony jövedelmezőség mellett a közeljövőben lassabb ütemben tudunk fejleszteni...”/Noémi, több felsőfokú végzettségű agrármérnök, 29 éves /

„...Hatalmas igen....” /Georgina, közgazdász, 33 éves/

Az interjúk során mindannyian azt hangsúlyozták, hogy ugyan nagy teher számukra az adminisztráció, nagyon szigorúak az előírások, fenyegetőek a szankciók, ennek ellenére a mezőgazdaságban képzelik el a jövőjüket és munkájukra hivatásként tekintenek. Fontosnak tartják a generációváltást úgy, hogy a jövő új generációjának a már megszerzett tudást, tapasztalatot, a hivatástudatot át kell adni.

4. Következtetések

Az európai zöld megállapodás lehetőséget kínál arra, hogy élelmiszerrendszerünket összhangba hozzuk bolygónk szükségleteivel, és pozitívan reagáljunk az európaiak egészséges, méltányos és környezetbarát élelmiszerekre irányuló törekvéseire. Az EU célja, hogy csökkentse az uniós élelmiszerrendszer környezeti és éghajlati lábnyomát, erősítse annak rezilienciáját, biztosítsa az élelmezésbiztonságot az éghajlatváltozással és a biológiai sokféleség csökkenésével szemben, és a versenyképes fenntarthatóság felé történő globális átmenet élére álljon a termelőtől a fogyasztóig, kiaknázva az új lehetőségeket.

Az eredményeimből megállapítható, hogy 2010 óta az agrártámogatások közvetve a biodiverzitást szolgálták. A biodiverzitási stratégia célja, hogy növelje a mezőgazdasági területeken a fajok számát, ezek arányait, visszahozza a természetközeli állapotokat az agrártermelési helyszínekre. A támogatási kérelmek hasznosítási adatai, az AKG/ÖKO és AÖP támogatásokba bevont területek ezt alátámasztják.

Mindemellett a gazdálkodókkal készített interjúk rámutatnak, hogy a ciklusonként változó és egyre szigorodó agrártámogatási követelményekkel párhuzamosan gazdálkodni is egyre nehezebb. A Covid19, a háborús fenyegetettség új, még sosem tapasztalt bizonytalanságokat hozott. A nehezebb körülmények, szigorúbb agrártámogatási lehetőségek mentén a termékek árai gyakran még az agrártámogatásokkal együtt sem tudják biztosítani a befektetett pénz, szakértelem, munka értékét. A legnagyobb nehézségnek pedig egyöntetűen a támogatások sikeres lehívásához szükséges nagymértékű és összetett adminisztrációs terhet tekintik.

Összefoglalás

Kutatásom célja megvizsgálni a Közös Agrárpolitika támogatási rendszerét, ezen belül is a közvetlen támogatásokat, a normatív kifizetéseket, hogy ezek követelményei hogyan járulnak hozzá a körforgásos gazdaság megteremtéséhez.

A céljaim elérése érdekében a kifizető ügynökségtől kért adatok vonatkozásában megvizsgáltam az elmúlt költségvetési ciklusok jellemző igénylési adatait Békés vármegyére vonatkozóan, továbbá kvalitatív kutatással mélyinterjúkat készítettem és ezen keresztül tártam fel a megkérdezett vármegyei gazdálkodók álláspontját.

Az eredményeim megmutatták, hogy az agrártámogatások feltételrendszerei a biodiverzitást szolgálják. A gazdálkodók az előírások betartásával tudják sikeresen lehívni a támogatásokat és ennek keretében olyan környezetvédelmi hatások érvényesülnek, melyek Magyarország egyedülálló és gazdag természeti értékeit, a vadon előforduló, védett növény- és állatfajok és ezek természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradását, az őshonos haszonállatok és növények, valamint az egyedi magyar táj és a hozzá kapcsolódó természeti és kulturális értékek fenntartását szolgálják. A 3. Nemzeti Biodiverzitás Stratégia keretében a természeti erőforrások védelme és a velük való bölcs gazdálkodás követendő elv, hiszen így biztosítható, hogy hosszú távon megmaradjon Magyarország gazdag és értékes természeti környezete és biodiverzitás, amely nélkülözhetetlen a magyar lakosság minőségi életéhez.

Következtetesként megállapítható, hogy az elmúlt évek KAP reformjai nagyban hozzájárulnak a biodiverzitást növeléséhez, a körforgásos gazdaság szemléletéhez. Mindemellett a gazdálkodókkal készített interjúk rámutatnak, hogy a ciklusonként változó és egyre szigorodó agrártámogatási követelményekkel párhuzamosan gazdálkodni is egyre nehezebb. A legnagyobb nehézségnek pedig egyöntetűen a támogatások sikeres lehívásához szükséges fokozódó és összetett adminisztrációs terhet tekintik.

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm dr. Rákóczi Attila tanár úrnak, hogy szakértelmével, iránymutatásával segítette a munkámat.

Köszönöm az interjúalanyok segítségét és együttműködését.

Köszönöm az adatok tekintetében a Magyar Államkincstár illetékeseinek, hogy adatgazdaként kutatásomhoz a támogatási kumulált adatokat rendelkezésemre bocsátották.

Irodalomjegyzék

Agrárszektor (2023): *Megvan a kormány nagy terve: ez vár a gazdákra Magyarországon.*

Letöltés dátuma: 2023. 11. 20. forrás:

<https://www.agrarszektor.hu/agrarpenezek/20230306/megvan-a-kormany-nagy-terve-ez-var-a-gazdakra-magyarorszagon-42649>

Brockwell, P. J., Davis, R. A. (2002): *„Introduction to Time Series and Forecasting, Second Edition”*, New York: Springer-Verlag, [ISBN 0-387-95351- 5]

ENSZ (2019): Globális értékelő jelentés a biodiverzitásról és az ökoszisztéma-szolgáltatásokról. DOI: [10.5281/zenodo.6417333](https://doi.org/10.5281/zenodo.6417333)

Európai Bizottság (2020): *Cselekvési Terv a körforgásos gazdaság megvalósítására.* Letöltés dátuma: 2023. 10. 01. forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0098>

Európai Bizottság (2020): *„A termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért.* Letöltés dátuma: 2023. 10. 19. forrás: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF

Európai Bizottság (2020): *A „termelőtől a fogyasztóig” stratégiai a méltányos egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért.* Letöltés dátuma: 2023. 09. 25. forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A52020DC0381>

Európai Bizottság (2020): *A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia COM(2020)380 Közlemény.* Letöltés dátuma: 2023.09.15. forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>

Európai Bizottság (2022): *Common agricultural policy funds.* Letöltés dátuma: 2023.11.14. forrás: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en

Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság (2020): *Vélemény a körforgásos gazdaságról szóló 2020-as cselekvési tervről 2020/2077(INI).* Letöltés dátuma: 2023. 09.26. forrás: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0008_HU.html#_section7

Európai Parlament (2021): *A biológiai sokféleség csökkenése: mi az oka, és miért aggályos?.* Letöltés dátuma: 2023. 09.28. forrás:

<https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20200109STO69929/a-biologiai-sokfelesseg-csokkenese-mi-az-oka-es-miert-aggalyos>

Európai Parlament (2023): Körforgásos gazdaság: mit jelent, miért fontos és mi a haszna?

Letöltés dátuma: 2023. 10. 01. forrás:

<https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20151201STO05603/korforgasos-gazdasag-mit-jelent-miert-fontos-es-mi-a-haszna>

Európai Számvevőszék (2021): *16/2021 Különjelentés*. Letöltés dátuma: 2023. 11.03. forrás:

<https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/cap-and-climate-16-2021/hu/>

Európai Unió Tanácsa (2023): *Közös agrárpolitika*. Letöltés dátuma: 2023.09.20. forrás:

<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cap-introduction/>

Fehér A. I. (2021): *Nagy létszámú termelővállalatok állományi kapacitásbecslése prediktív modellekkel. [PhD-értekezés]* Budapest: Biztonságtudományi Doktori Iskola. Letöltés dátuma: 2023.10.16. forrás: <http://hdl.handle.net/20.500.14044/10287>

Halmi Péter (2020): A Közös Agrárpolitika reformja. in: Halmi Péter (szerk.): *A Közös Agrárpolitika rendszere*. Budapest: Dialóg Campus, pp. 85-89.

Hyndman, R. J., Gooijer, J. G. (2006): „25 years of time series forecasting” in *International Journal of Forecasting* pp: 443–473., Elsevier B. V., DOI: [10.1016/j.ijforecast.2006.01.001](https://doi.org/10.1016/j.ijforecast.2006.01.001)

Infostart (2023): *Raisz Anikó az Arénában*. Letöltés dátuma: 2023. 10.13. forrás:

<https://infostart.hu/arena/2023/06/21/raisz-aniko-az-energiaugyi-miniszterium-kornyezetugyvert-es-korforgasos-gazdasagert-felelos-allamtitkara>

Kovács É. (2023): *Interjú módszerek és technikák*. ELTE Szabadbölcshészet, 5. előadás.

Letöltés dátuma: 2023. 11. 26.

forrás: <https://mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/index72c4.html>

Lampek K. - Horváthné Kívés Zs. (2015): Általános kutatómódszertani alapok In: Boncz I. (szerk.): *Kutatómódszertani alapismeretek*, Pécs: Pécsi Tudományegyetem, p. 10.

Magyar Államkincstár (2023): Adatszolgáltatás az egységes kérelmek Békés vármegyei adataiból 2010 és 2023 között

Magyar Országgyűlés Hivatala (2022): *A közös agrárpolitika új irányai*. Letöltés dátuma: 2023. 10.21. forrás:

https://www.parlament.hu/documents/10181/63291245/Infojegyzet_2022_23_EU_Kozos_Agrarpolitika_uj_iranyai.pdf/f6d34baa-381f-e44a-f26c-7085e2403b9b?t=1667485704764

Magyarország Kormánya (2020): *Nemzeti Tájstratégia 2017-2026*. Letöltés dátuma: 2023.

10. 12. forrás: https://2015-2019.kormany.hu/download/c/ff/f0000/Nemzeti%20T%C3%A1jstrat%C3%A9gia_2017-2026.pdf

Malét-Szabó E. (2014): *Tájékoztató a vezető-kiválasztási eljárásról a humánerőforrás-gazdálkodásért felelős szakemberek számára*. Budapest: Belügyminisztérium p.22.

Mayer A. (2017): *A tartalomelemzés módszere*. SPSSABC. Letöltés dátuma: 2023. 11. 26. forrás: <https://spssabc.hu/kutatasi-modszerek/tartalomelemzes-modszere/>

Mizik Tamás (2016): A Közös Agrárpolitika története. In: Jámbor Attila, Mizik Tamás (szerk.): *Bevezetés a Közös Agrárpolitikába*. Budapest: Akadémiai Kiadó 2016. pp. 5–12.

Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (2021): *Tájékoztató Kiadvány 7. Agrár–környezetgazdálkodási kézikönyv a támogatási kérelem benyújtásához*. Letöltés dátuma: 2023. 10. 05. forrás: <https://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/3917-agrar-kornyeztgazdalkodas-kezikonyv-a-tamogatasi-kerelem-benyujtasahoz/file>

Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (2023): az agro-ökológiai program a 2023-2027-es támogatási időszakban. Letöltés dátuma: 2023.10.07. forrás: <https://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/7038-agro-okologiai-program-2023/file>

Pecze R. (2015): A zöldítés nem kényszer – Lehetőségek a biológiai sokszínűség és a talajvédelem javítására. in: *AgrárUnió* Letöltés dátuma: 2023. 11. 08. forrás: <https://www.agrarunio.hu/hirek/novenytermesztes/197-a-zoeldites-nem-kenyszer-lehetosegek-a-biologiai-sokszinuseg-es-a-talajvedelem-javitasara>

Sántha Kálmán (2020): *A kvalitatív összehasonlító elemzés történeti háttere*. in: *Polymatheia* 17. évf. 1-2. sz. pp 137-148. DOI: [10.51455/Polymatheia.2020.1-2.08](https://doi.org/10.51455/Polymatheia.2020.1-2.08)

Shumway, R. H., Stoffer, D. S. (2011): *„Time Series Analysis and Its Applications”*. New York: Springer, DOI: [10.1007/978-1-4419-7865-3](https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7865-3)

Téglásy P. (2002): A mezőgazdaság és környezetvédelem a közösségi agrárjog tükrében. in *Jogelméleti szemle* 1588-080X 3 (4) pp. 1-36 Letöltés dátuma: 2023.10.30. forrás: <https://iesz.ajk.elte.hu/teglasy12.html>

Weisz M. (2014): Zöldítés 2015-től. in: *Agronapló*. Letöltés dátuma: 2023. 09.28. forrás: <https://www.agronaplo.hu/agrofokusz/20140904/zoldites-2015-tol-31313>

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

13/2023. (IV. 19.) AM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garanciaalapból, valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból és a központi költségvetésből finanszírozott egyes támogatások igénybevételével kapcsolatos eljárási szabályokról

15/2023. (IV. 19.) AM rendelet az Agro-ökológiai Programhoz kapcsolódó támogatás igénybevételének részletes szabályairól

16/2023. (IV. 19.) AM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garanciaalapból finanszírozott fenntarthatóságot elősegítő alapszintű-jövedelemtámogatás, az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás, valamint a fenntarthatóságot elősegítő, átcsoportosítással nyújtható kiegészítő jövedelemtámogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről

22/2010. (III. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás (SAPS), valamint az ahhoz kapcsolódó kiegészítő nemzeti támogatások (top up) 2010. évi igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről

22/2011. (III. 25.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból, valamint a központi költségvetésből finanszírozott egyes támogatások 2011. évi igénybevételével kapcsolatos egységes eljárási szabályokról

272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről

28/2014. (III.27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból, valamint a központi költségvetésből finanszírozott egyes támogatások 2014. évi igénybevételével kapcsolatos egységes eljárási szabályokról

29/2012. (III. 24.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból, valamint a központi költségvetésből finanszírozott egyes támogatások 2012. évi igénybevételével kapcsolatos egységes eljárási szabályokról

32/2012. (IV. 2.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás (SAPS), valamint az ahhoz kapcsolódó kiegészítő nemzeti támogatások (top up) 2012. évi igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről

34/2010. (IV. 09) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból, valamint a központi költségvetésből finanszírozott egyes támogatások 2010. évi igénybevételével kapcsolatos egységes eljárási szabályokról

A Magyar Államkincstár 24/2023. (IV.24.) számú Közleménye a 2023. évi egységes kérelem benyújtásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 1307/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.) a közös agrárpolitika keretébe tartozó támogatási rendszerek alapján a mezőgazdasági termelők részére nyújtott közvetlen kifizetésekre vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint a 637/2008/EK és a 73/2009/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről

VP-4-10.1.1.-21. Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés

VP4-11.1.1-11.2.1-21 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása

10/2015. (III. 13.) FM rendelet az éghajlat és környezeti szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről

12/2015. (III. 30.) FM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból, valamint a központi költségvetésből finanszírozott egyes támogatások 2015. évi igénybevételével kapcsolatos egységes eljárási szabályokról

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása

VP4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Interjúalanyok adatai
2. táblázat: Területalapú támogatások adatai Békésben 2010-2014
3. táblázat: Területalapú támogatások adatai Békésben 2015-2019
4. táblázat: Területalapú támogatások adatai Békésben 2019-2023
5. táblázat: Zöldítési támogatások adatai Békésben 2015-2018
6. táblázat: Zöldítési támogatások adatai Békésben 2019-2022
7. táblázat: AKG és ÖKO igénylések Békésben 2010-2014
8. táblázat: AKG igénylések Békésben 2016-2023
9. táblázat: ÖKO szántó igénylések Békésben 2015-2023
10. táblázat: ÖKO gyeplé igénylések Békésben 2015-2023
11. táblázat: ÖKO ültetvény igénylések Békésben 2015-2023
12. táblázat: AÖP igénylések Békésben 2023

Ábrajegyzék

1. ábra: KAP zöld felépítményei

Mellékletek

ÉRINTETTEK INTERJÚJA

interjúalany neve: .....

interjú kelte: .....

Magyarné dr. Knap Diána vagyok a Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem hallgatója. Tudományos diákköri munkám kapcsán kutatást végzek, mellyel kapcsolatban kérem, hogy egy interjú keretében válaszaival segítse munkámat.

Az interjú során elhangzott személyes adatait bizalmasan kezelem, más személynek azt át nem adom. Az interjú a tudományos diákköri munkám témájával, a biodiverzitás és az agrártámogatások összefüggéseivel kapcsolatos.

Tájékoztatom, hogy jelen kutatás a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen 2022 márciusában alapított Körforgásos Gazdaság Elemző Központ a KEHOP-3.2.1-15-2021-00037 azonosítószámú projektje keretein belül valósul meg.

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

1. Interjú alany bemutatkozása (hogyan szólíthatom, kora, foglalkozása, stb.)

SZAKMAI KÉRDÉSEK

1. Mióta gazdálkodik, mi motiválja?

2. A zöldsítés bevezetését hogyan élte meg a gazdálkodása szempontjából?

3. A 2023-tól kezdődő új támogatási rendszer bevezetését hogyan élte meg a gazdálkodása szempontjából?

4. Részt vesz-e AKG, ÖKO gazdálkodásban, ha igen milyen általános tapasztalatai vannak?

5. A KAP az elmúlt évtizede során egyre fokozódó előírásokat tartalmaz a környezet és természetvédelem területén. Hogyan éli ezt meg?

6. Tervezi-e folytatni a gazdálkodását a jövőben?

Összefoglalás (észrevételek, javaslatok az interjúalany részéről)

Köszönöm a segítségét!

Resume

Az EU biodiverzitási céljainak megvalósulása az agrártámogatási rendszerben, Békésben - A körforgásos gazdaság és az agrártámogatási rendszer –

Készítette: **MAGYARNÉ DR. KNAP DIÁNA**, MATE, Szent István Campus, Vidékfejlesztési és fenntartható Gazdasági Intézet, Vidékfejlesztési agrármérnöki mesterképzési szak, MSc

Témavezető: **Dr. Rákóczi Attila** egyetemi adjunktus, c. főiskolai tanár, MATE, Szent István Campus, Vidék és Területfejlesztési Tanszék

Kutatásom célja megvizsgálni a Közös Agrárpolitika támogatási rendszerét, ezen belül is a közvetlen támogatásokat, a normatív kifizetéseket, hogy ezek követelményei hogyan járulnak hozzá a körforgásos gazdaság megteremtéséhez.

A céljaim elérése érdekében a kifizető ügynökségtől (Magyar Államkincstár) kért adatok vonatkozásában megvizsgáltam az elmúlt költségvetési ciklusok jellemző igénylési adatait Békés vármegyére vonatkozóan 2010 és 2023 között. Továbbá kvalitatív kutatással mélyinterjúkat készítettem és ezen keresztül tártam fel a megkérdezett vármegyei gazdálkodók álláspontját.

Az eredményeim megmutatták, hogy az agrártámogatások feltételrendszerei a biodiverzitást szolgálják. A gazdálkodók az előírások betartásával tudják sikeresen lehívni a támogatásokat és ennek keretében olyan környezetvédelmi hatások érvényesülnek, melyek Magyarország egyedülálló és gazdag természeti értékeit, a vadon előforduló, védett növény- és állatfajok és ezek természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradását, az őshonos haszonállatok és növények, valamint az egyedi magyar táj és a hozzá kapcsolódó természeti és kulturális értékek fenntartását szolgálják. A 3. Nemzeti Biodiverzitás Stratégia keretében a természeti erőforrások védelme és a velük való bölcs gazdálkodás követendő elv, hiszen így biztosítható, hogy hosszú távon megmaradjon Magyarország gazdag és értékes természeti környezete és biodiverzitás, amely nélkülözhetetlen a magyar lakosság minőségi életéhez.

Következtetésként megállapítható, hogy az elmúlt évek KAP reformjai nagyban hozzájárulnak a biodiverzitást növeléséhez, a körforgásos gazdaság szemléletéhez. Mindemellert a gazdálkodókkal készített interjúk rámutatnak, hogy a ciklusonként változó és egyre szigorodó agrártámogatási követelményekkel párhuzamosan gazdálkodni is egyre nehezebb. A legnagyobb nehézségnek pedig egyöntetűen a támogatások sikeres lehívásához szükséges fokozódó és összetett adminisztrációt tekinti

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Magyarné dr. Knap Diána
A Hallgató Neptun kódja: UZY2VR
A dolgozat címe: Az EU biodiverzitási céljainak megvalósulása az agrártámogatási rendszerben, Békésben
- A körforgásos gazdaság és az agrártámogatási rendszer –
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: MATE Szent István Campus, Vidékfejlesztés és Fenntartható gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Békéscsaba 2024. év április hó 19. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Magyarné dr. Knap Diána (hallgató Neptun azonosítója: UZY2VR) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakedolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: szarvas, 2024. április 19.

belső konzulens

---

1 A megfelelő aláhúzendó.

2 A megfelelő aláhúzendó.